

राम श्री राम
राम राम राम

आशा अश्व काश

1.255

ASHA ARCHIVES

॥१॥

स्वस्ति श्रीगणपतये नमः ॥ ॐ नमः शिवाय ॥ ॐ प्रथमचरित्रस्य वत्सात्रापि
महाकालीदेवता गापत्रीश्च नन्दजाशक्तिरक्तदत्तिकावीजं अग्निस्तप्तं भवेद
मूर्तिमहाकाली प्रीत्यर्थं प्रथमचरित्रजपे विनीयोगः ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ १ ॥
सावर्णिः सूर्यतनयो यो मनुः कथ्यतेष्टमः ॥ निशामयत दुत्पत्त्यं विस्तराद्गदतो म
मः ॥ २ ॥ महाभाषा नुभावेन पथामन्वक्ष्ये द्विपः ॥ सवभूवमहाभागः सावर्णिस्त
नयो रवेः ॥ ३ ॥ स्वारे विधेत्तरे पूर्ववैत्रवंशसमुद्भवः ॥ सुर्यो नाम राजा मृतसमस्त
श्चिन्मिह उले ॥ ४ ॥ तस्य पातयतः सोम्य कपजा पुत्रा निर्वोरसान् ॥ वभूवुः शत्र

तमः
॥१॥

वो मूपाः कोला विधं सिनस्तथा ॥ ५ ॥ तस्येते रभवद्युद्धमतिप्रबलदण्डिनः ॥ नूनैरपि
सते युद्धे कोला विधं सिभिर्जितः ॥ ६ ॥ ततः स्वपुत्रमायो ते निजदेशाधिपो भवतु ॥ अक्रो
तः स्वमहाभागस्तैस्तदा प्रवत्तारिभिः ॥ ७ ॥ अमात्यैर्बलिभिर्दुष्टैर्दुर्वलस्य दुष्टमभिः
॥ कोशो वलं वापहि तं तत्रापि स्वपुरे ततः ॥ ८ ॥ ततो म गया व्याजेन हन स्वाभ्यः सभूष
निः ॥ एकाकिरुयमारुख जगाम गहनं वनम् ॥ ९ ॥ सतत्राश्रममैदाक्षी द्विजवर्ज
स्य मेधसः ॥ प्रशांतस्वापदा कीर्णसुनिर्षिष्यो पशोभितम् ॥ १० ॥ तस्थौ किञ्चित्सका
लचमुनिर्जातेन सत्कृतः ॥ इतश्चेतश्च विवरं स्तस्मीमुनिवराश्रमे ॥ ११ ॥ सोचित्त

॥१॥

यत्तदातत्रममत्वारुष्टचेतनः॥ मत्पूर्वैर्पालितं पूर्वमपाहि नं पुं हितम्॥ १२॥ मद्भूतैस्ते
रसद्वयैर्वर्मतः पात्यतेनवाः॥ न जानैस प्रधाने मे शूरहस्ति सदा मदः॥ १३॥ ममेव
रिव संजोतः कफभोगांनुपुलप्यते॥ येवमानुगतानित्यं प्रशदधनमोजनैः॥ १४॥ राम०
अनुद्यते कुर्वन्तेद्य कुर्वन्त्यन्यमहाभूतम्॥ असंम्यग्ययशीलैस्ते कुर्वद्भिः शत॥ १५॥
तम्वयमम्॥ १५॥ सच्चित्तसोतिदुःखेन क्षयं के शोगमिष्यति॥ एतन्नान्यच्च सततं
वित्तपामासपार्थिवः॥ १६॥ तत्र विप्राश्चामास्यैर्वैश्यैः कंदर्पशः॥ सपृष्टसे
न कस्त्वमोहेतुश्चागमनेत्रकः॥ १७॥ सशोकैव कस्मात्वं दुर्मना इवलक्ष्यसे॥ इ

त्याकार्पाववस्तस्यमूपते प्रणयोदितंम्॥ १८॥ प्रत्युवाच शतं वैश्यः प्रश्रयावन
तो नयम्॥ १९॥ वैश्य उवाच॥ २०॥ समाधिर्नाम वैश्यो ह मुत्पन्नो धनिर्नाकुले॥ पुत्र
दारैर्निरस्तश्च धनलोभादशङ्कविः॥ २१॥ विहीनश्च धनैर्दारैः पुत्रैरादायमेध
नम्॥ वनमम्यागतो दुःखि निरस्तश्चापवन्धुविः॥ २२॥ सो ह न वेमि पुत्रान्
कुशलाकुशलात्मिकाम्॥ प्रहृतिं स्वजनानाञ्च दारणाञ्च सस्थितः॥ २३॥ किं
नुतेषां गृहस्थे ममक्षेमं किनुसांप्रतं॥ कथंते किनु सद्दत्तादुद्दत्ता किनु मे सुताः॥
२४॥ राम उवाच॥ २५॥ ये निरस्तो भवांस्तु बंधूः पुत्रदारदिभिर्धनैः॥ २६॥ तेषु किं

(उन्गा
॥३॥

भवतस्तेऽहमनुवधातिमानसंम॥३॥**वैश्वदेव उवाच॥३॥** एवमेतद्यथा प्राह भवान्
न स्मत्तगतं वचः॥३॥**किं करोमि न वधाति मम निष्ठुरतां मनः॥** संत्यज्य पितृ-
स्नेहं धनं लुब्धं निर्गहनः॥३॥**पतिस्वजन हादं च हर्दिते चैव मे मनः॥** किमेतं
न्नाभिजानामि जानन्नपि महमते॥३॥**पत्ये मप्रवणं चित्तं विगुणेष्वपि**
बन्धुषु॥ तेषां हते मे निश्वासो दोर्मनस्य च जायेते॥३॥**करोमि किंच न म**
स्तेष्वपि तिष्ठ निष्ठुरम्॥३॥ मां करोऽप उवाच॥३॥**न तसौ सहितौ विप्रतनु**
नी तमुपस्थितौ॥३॥ समाधिर्नाम मवैश्वरो सो स च पार्थिव स तमः॥**कृत्वा**

सम०
॥३॥

मुतो यथान्नाप्यथ हतेन संविदम्॥३॥**उपविष्टौ कथाः काश्चिच्च कृतुं वैश्वपा**
र्थिवौ॥३॥ राजोवाच॥३॥**भगवंस्त्वा महं प्रष्टुमिच्छामि कं वदस्व तत्॥३॥** दुःखा
पयस्ते मनसः स्वचिन्ताय तदा म्विनः॥**मम त्वंगत एजं स्पराभ्यां गोष्वपि वले**
ष्वपि॥३॥ जानतोऽपि यथाज्ञस्य किमेतन्मुनि स तमः॥**अयं च नितः कृतः पुत्रै**
र्दाहैर्भक्षैस्तथोदितः॥३॥ स्वजनेन च संत्यक्तस्तेषु हर्दितथाप्यति॥**एवमेष**
तथा हृत्वा वप्यत्यन्तदुःखितो॥३॥ दृष्टदोषेऽपि विषये मम त्वा कृष्टमानसो
तत्केनेतन्महाभाग यन्मोहो जनिनोऽपि॥३॥**ममास्य च भवत्येषा विवेका**

धस्यमूठना ॥ ४४ ॥ ~~अविस्मय~~ ॥ ४५ ॥ ज्ञानमस्ति समस्तस्य जन्तोर्विषयगोच
 रे ॥ ४६ ॥ विषयश्च महाभाग जातिश्चैव पथक पथक ॥ दिवांक्षा प्राणिनां केचि
 दात्रावेन्धास्तथाप्ये ॥ ४७ ॥ केचिदिवातथा रात्रौ प्राणिनस्तत्त्वदृष्टयः ॥ ज्ञानि
 नो मनुजास्तं किं नृते न हि केवलम् ॥ ४८ ॥ यतो हि ज्ञानिनस्तत् सर्वं पश्य पक्षिम्
 गादयः ॥ ज्ञानश्च तन्मनुष्यानां ये तेषां मृगयश्चिरात् ॥ ४९ ॥ मरणव्यारणं
 च येषां तुल्यमन्यतथोभयो ॥ ज्ञानेपिशति पश्यैतान्यतं गान्धर्ववशुषु
 ॥ ५० ॥ कणामोक्षादतामो ह न्यीदृशमानानपि क्षुधा ॥ मानुषामनुजाया

घृतामिलाषाः सुतान्यति ॥ ५१ ॥ लोभात्पुन्यपकारयनन्वेते किन्त्र पश्यसि ॥ त
 थापि समतावर्ते मोहगर्ते निपातिताः ॥ ५२ ॥ महामाया प्रभावेन सन्तार
 स्थितिकारिणः ॥ तत्रात्र विस्मयकार्यो योगनिद्रा जगत्पते ॥ ५३ ॥ माहमा
 या हरेश्चैषा तथा संमोह्यते जगत् ॥ ज्ञानिनामपि वेतांसि देवि भगवती
 हिता ॥ ५४ ॥ बलादाकृष्य मोहाय माहमाया प्रयच्छति ॥ तथा विसृज्यते वि
 श्वं जगदेतद्गुणवत् ॥ ५५ ॥ तेषां प्रसन्नावरदान्तरां भवति मुक्तये ॥ सा
 विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥ ५६ ॥ सन्तारवन्धहेतुश्च सैव सर्वस्व

॥५॥

श्वरी ॥५॥ राजो वाच ॥५॥ भगवान्काहिसो देवि महा माये निया भवस्त ॥५॥
प्रवोति कथमुत्पन्ना सा कर्मा स्याच्च किन् द्विजः ॥ यत्त्वभा वाच सा देवी यत्त्व
पापदुःखा ॥६॥ तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि त्वन्नो ब्रह्मा विदाम्बरः ॥६॥ मा विस्वा
वा ॥६॥ नित्यैव सा जगन्मूर्ति तया सर्वमिदं नतम् ॥६॥ तथा पितृसमुत्पत्तिर्वह
धो श्रुयतां मम ॥ देवानां कार्यसिद्ध्यर्थं मा विभवं निसायदा ॥६॥ उत्पन्ने
तितदा लोके सानिष्ठाप्य भिक्षिं यते ॥ योगनिद्रां यदा विष्णुर्जगत्प्रेका एवी
कृते ॥६॥ आसीत्तयो यममभजत्कल्पान्ते भगवान्प्रभुः ॥ तदा द्वावसुरौ घोरे

विस्वातौ सधुर्वैरमौ ॥६॥ विष्णु कर्णमलो दूतौ हत्वं ब्रह्माणमुद्यते ॥ सनाभिकम
ले विष्णोः स्थिते ब्रह्मा पुजापतिः ॥६॥ दृष्ट्वा तावसुरौ वोग्रौ प्रशुप्रं वज्रनाशनम् ॥
तुष्टावयोगनिद्रां तामेकाग्रहृदयस्थिता ॥६॥ विवोधनार्थाय हरेर्हरिनि
वृक्षालयम् ॥ विश्वस्वर्गजगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम् ॥६॥ निद्राम
गवतीं विष्णोः पुत्रां तेजसप्रभुः ॥७॥ ब्रह्मो वाच ॥७॥ त्वं स्वाहा त्वं स्वधा तुं हि
वषट्कारस्वरात्मिका ॥२॥ सुधा त्वमक्षरे नित्ये विधामात्रात्मिका स्थिता
॥ अर्धमात्रा स्थिता नित्या ज्ञानुच्चार्या विशेषतः ॥७॥ स्वमेव सा त्वं सा वित्री त्वं देवी

दुर्गा
॥६॥

जननी परा ॥ त्वयैतद्वार्यते विश्वं त्वयैतत्सृज्यते जगत् ॥ ७४ ॥ त्वयैतत्पाल्यते देवी
त्वमत्स्यंते च सर्वदा ॥ विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थिति रूपा वपालने ॥ ७५ ॥ तथा
संहृष्टिरूपा न्ये जगतो स्पे जगन्मये ॥ महविद्या महामाया माहामेधाम
हास्मति ॥ ७६ ॥ महामोहा वभवती महादेवी महासुरी ॥ प्रकृति त्वं वसर्व
स्य गुणत्रयविभाविनी ॥ ७७ ॥ काल ए त्रिर्मह ए त्रिर्मोहा ए त्रिश्चद्वारुणा ॥ त्वं श्री
स्त्वमीश्वरी त्वं होस्त्व बुद्धिर्बोधतक्षणा ॥ ७८ ॥ लज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिस्त्वं शान्ति
क्षान्तिरेव च ॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥ ७९ ॥ शैविनी वा

तनु
॥६॥

पिरीवाणभुशुंशिः परिघायुधा ॥ सौम्या सौम्यतरशेष सौम्येभ्यस्त्वन्तिशु
रुरी ॥ ८० ॥ पर परनां परमा त्वमेव परमेश्वरी ॥ यच्च किञ्चित्क विदुस्सद
सदाऽखिलात्मिके ॥ ८१ ॥ तस्य सर्वस्य याशक्तिः सा त्वं किंस्तु येनेतदा ॥ य
या त्वया जगत्सृष्टा जगत्पातान्नियोजगत् ॥ ८२ ॥ सोपि निद्रावसं नीत कत्वा
सोतुमिहेश्वरः ॥ विष्णुशरीरग्रहर्तृ महमिश्रणयेव च ॥ ८३ ॥ कारितासेत
तोतत्वा कस्तो त्वं शक्तिमान्भवेत् ॥ सा त्वं मित्यं प्रभावैस्त्वेह दारैर्दिवसं
स्तुता ॥ ८४ ॥ मोहयेतोदुःखार्थवसुरौमधुकैः भौ ॥ प्रबोधश्च जगत्त्वा

॥५॥

मिनीयतामुच्यते लघु ॥ ८५ ॥ बोधश्च क्रियतामस्य हर्षमेतौ महासुरौ ॥ ८६ ॥
विह्वलः ॥ ८७ ॥ एवं स्तुतां देवीतामसीत त्रमेधसा ॥ ८८ ॥ विह्वो प्रबोधनार्थं
यनिहंतं मधुकैः भौ ॥ निवास्य नासिका बाहू हृदयभ्यस्तथोरसः ॥ ८९ ॥ नि
र्गम्य दर्शने तस्तौ वसुणो व्यक्तजन्मनः ॥ उत्सृज्य जगन्नाथस्य समुक्तो जनाई
नः ॥ ९० ॥ एकार्णवे हि शयनात्ततः सदृशो बभौ ॥ मधुकैः भौ हृत्पद्माना
वती वीर्यपराक्रमौ ॥ ९१ ॥ क्रोधरक्तैश्चरणवर्तुवस्मा एंजनीतोद्यमौ ॥ स
मुत्थाय ततस्तभ्यां युयुधे भगवान्हरिः ॥ ९२ ॥ पञ्चवर्षसहस्राणि वाहु

प्रहरणो विभूः ॥ तावत्पतिं मलो नमन्तौ महा माया विमोहितौ ॥ ९३ ॥ उक्तवन्तौ व
रो मन्तौ विद्यतामिति केशवम् ॥ ९४ ॥ भगवानुवाच ॥ ९५ ॥ भवेतामद्य मे तु शौ
मम वच्चा वुभावपि ॥ ९६ ॥ किमन्त्ये प्रवरेणा व एतावद्विरुतं ममा ॥ ९७ ॥ अवि
रुवाच ॥ ९८ ॥ वंचिताभ्यां मितितदा सर्वमापो मय जगत् ॥ ९९ ॥ विलोक्य ता
भ्यां गदितो भगवान्कमलेश्वरः ॥ प्रीतौ स्वतव सुखेन हृत्पद्माना
रावयो ॥ १०० ॥ आवाञ्छन्तौ यत्रो वीर्यसलीलेन परिप्लुता ॥ १०१ ॥ अविह्वलः ॥ १०२ ॥
तथे सुक्ता भगवता शंखचक्रगदाम्बुजाः ॥ कृत्वा चक्रेण वै चिह्नं जघनशि

दुर्गा
॥८॥

रसीतयोः ॥१०२॥ यिवमेषा समुत्पन्नावसृणा संस्तुता स्वयं मे ॥ प्रभावमस्या देव्याः
भूयः श्रुत्वा वदामि ते ॥१०३॥ लोकां कः ॥८८॥ ॥ इति मार्कण्डेय पुराणे द्वावर्णिके म
न्त्रे देवी महामे मधुर्कैः मवधः ॥१॥ ॥ ॐ स्वस्ति सप्ततिस्रोत्रमंत्र
सममध्यमचरित्रस्य विष्णुः ॥ अषिरुद्रि कच्छन्दो महलक्ष्मीर्देवता शाकम्भ
रिशक्तिः ॥ दुर्गा वीजम् वायुस्तत्तं यजुर्वेदमूर्तिः ॥ बालार्कनिर्मध्यानं श्रीमहा
लक्ष्मी प्रीत्यर्थं मध्यमचरित्रजपे विनीयोगः ॥॥ ध्यानम् ॥॥ प्रक्षस्त्रकपरश्च
गण्डेषुकुलिसं पद्मधनुः कुण्डिकां दण्डुशक्तिमसिं च वर्मजलजं घण्टासु

रत्न
॥८॥

राभाजनम् ॥ भूतं पाशशुद्धं नेवदधती हस्तैः प्रवालप्रभां सेवे सैरिभमर्दिनीमि
हमहालक्ष्मीं सरोजस्थितां म ॥१॥ अषिरुद्राव ॥१॥ देवासुरमभूद्वृद्धं पूर्यमि
दं शतं पुरा ॥ महिषे सुराणामधिपे देवानाञ्च पुरन्दरे ॥२॥ तत्रासुरैर्महावीर्यै
देवसैन्यं परजितम् ॥ जित्वा च सकलान् देवानिन्द्रो भून्महिषासुरः ॥३॥ ततः प
राजिता देवाः पद्मयोनिं प्रजापतीम् ॥ पुरस्कृत्य गतास्तत्र यत्रेश गरुडध्वजो ॥
॥४॥ यथा वृत्तं तयोस्तदन्महिषासुरवेदितम् ॥ त्रिदशः कथयामासुर्देवाभिभ
ववित्तरम् ॥५॥ सूर्येन्द्राग्न्यनिलेनुनामप्रमस्यवरुणस्पृश ॥ अन्येषां वाधि

दुर्गा
॥६॥

कारसस्त्वयमेवाधितिष्टति॥६॥ स्वर्गानि ए कृता सर्वे ते न देवा गणा भूवि॥ विचरन्ति
यथा मर्त्या म हिषेण दु एत्मना॥७॥ एतद् कथितं सर्वं मम ए रिवि वेष्टितम्॥ श
रणं प्रपन्नास्माः वक्षस्य विविच्यतां म॥८॥ इत्यनी संस्पृष्टे देवानां ववाशी मधुसू
दनः॥ चकार कोपं शंभुश्च भुक्नु कटिलाननो॥९॥ ततो नि कोप पूर्णं स्पृचक्रि
णो वदनान्नतः॥ निश्चक्राम महत्तेजो वसुणः शंकरस्य च॥१०॥ अन्येषां चैव देवा
नां शक्रादिनां शरीरतः॥ निर्गतं सुमहत्तेजस्तन्मे कंसमगच्छत॥११॥ अतीव तेज
स कुटं ज्वलन्मिव पर्वतम्॥ ददसु से सु ए स त्र ज्वाला व्याप्रदिगत्त ए म॥१२॥ अनु

तमः
॥६॥

लंत तत्र तेजः सर्वदेवशरीरजम्॥ एकस्थं तदभून्नारि व्याप्तलोकत्रयं त्विषा॥१३॥ पद
भूच्छा भवं तेजस्तेना जायत तन्मुखम्॥ याम्येन च भवं केशा वा ह्वो विष्णुः
तेजसा॥१४॥ सोम्येन स्तनयो युग्मं मध्यं वैदे ए वा भवत्॥ वारुणेन च जं
घोरुनि तं वस्तेजसा भुवः॥१५॥ वसुणस्तेजसा पादौ तदंगुल्योर्कतेजसा॥ वसूनां
शुक्रांगुल्योर्को वैरेण च नासिका॥१६॥ तस्यास्तदन्ता संभूता प्राजापत्येन
तेजसा॥ नयन द्वितयं जज्ञे तथा पात्रकतेजसा॥१७॥ भुवौ च संध्योस्तेजः
वरुणव निलस्य च॥ अन्येषां चैव देवानां संभवस्तेजसां शिवा॥१८॥ ततः सम

५०॥ स्तदेवानां तेजो एतिसमुद्रवांम् ॥ ताम्बिलोका मुदं पापुरम एमहिषादिना ॥ १९॥ श्र
 लं श्रुलादिनी कृष्ण दंदौ तस्यै पिना कधक ॥ वक्रं च दत्त वां रुह्म समुत्पाद्य स्वव
 क्त ॥ २०॥ शंखं च वरुणा शक्तिं दंदौ तस्यै हुताशनः ॥ मारुतो दत्त वां श्वापं वा ए ॥ १९॥
 पूर्ये तथेषुधी ॥ २१॥ वज्रमिन्द्रा समुत्पाद्य कुलिशा दम एधिपः ॥ दंदौ तस्यै स ॥ १९॥
 रुद्राक्षो धरणा मेरु वनाद्गजात् ॥ २२॥ कालदण्डाद्यु मोद एंड पाशं चासुपतिर्द
 दौ ॥ प्रजापतिश्चाक्षमालां दंदौ ब्रह्मा कमण्डलुम् ॥ २३॥ समस्तरोमकूपेषु नि
 जरस्मीन्दिवाकर ॥ कालश्च दत्त वां वक्रं तस्याश्चर्म च निर्मलम् ॥ २४॥ क्षीरे द

आमलं हृदमजरे च तथा वरे ॥ चूडामणिं तथा दिव्यं कुण्डलं कण्ठकानि च ॥ २५॥ अ
 र्धचन्द्रं तथा श्रम्वे सुगन्धर्व वाहुषु ॥ नुपुंरै विमलौ तद्वद्वेय कमनुत्तमम् ॥ २६॥
 अंगुलीये कण्ठानि समस्तास्वकुलीषु च ॥ विश्वकर्मा दंदौ तस्यै परशुं चा
 तिनीर्मलं ॥ २७॥ अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथा भेद्यश्च दर्शनम् ॥ अस्मान् पंकजं
 मालां शिरस्यु रसिचाप एवम् ॥ २८॥ अददञ्जलधिरत्तस्यै पद्मजश्चातिशोभन
 म् ॥ हिमवान् वाहनीं सिंहं रत्नानि विविधानि च ॥ २९॥ ददावश्च न्यसुरयापान
 पात्रं धनाधिपः ॥ शेषश्च सर्वनागेशो महामणिविभूषितम् ॥ ३०॥ नागहृदं द

५११॥

दौतस्येधत्तेयपयिमीमि॥ अन्धैरपिसुदैदेवीमूषणैरायुधैस्तथा॥ ३१॥ सम्मानि
ताननादोद्वैसादहसंमुहमह॥ तस्यानादेनघोरेणकृत्स्नमापरिजंनभ॥ ३२॥ राम०
अमायतातिमहताप्रतिशर्कैमहानभस्तु॥ बुधुमुसकलालोकासमुद्राश्च॥ १११॥
चकंपिरे॥ ३३॥ चवालवसुधाचेलुसकलाश्चमहाधरा॥ जयेतिदेवाश्चमुदाता०
मुचुसिंहवाहिनीम्॥ ३४॥ सुदुवुर्मुनयश्चैनामभक्तिर्नर्मात्ममूर्त्तय॥ दृष्टासमसे
संशुर्ध्वत्रैलोक्यममण्य॥ ३५॥ संनञ्जखिलसैन्यास्तेसमस्तैरुदायुधाः॥ आ
किमेतदितिकोधादाभाष्यमहिषासुरा॥ ३६॥ अभ्यधावततंशब्दमशेषैरसुरै

रुत॥ सददर्शितोदेवींवाप्लोकत्रयांलिषा॥ ३७॥ पादाक्रान्ततमूर्त्तंकिरीटोल्लिषि
तांवरस॥ ३८॥ क्षौभिताशेषपातालाधनुर्जानिखनेनताम॥ ३९॥ दिशोभुजसहस्रे
णसमंताद्वाप्यसंस्थितांम्॥ ततःप्रवृत्तेयुद्धंतयादेवासुरद्विषांम्॥ ४०॥ य
त्रात्रैर्वहुधामुक्तैरादिपीतदिगंतैरम्॥ महिषासुरसेनानिश्विधुराघ्योम
हासुरा॥ ४१॥ पुपुधेवामरश्चान्यैश्चतुर्गवलांचितः॥ एथानामयुतैःषड्भि
रुदग्राव्योमहासुरा॥ ४२॥ अयुधनायुतानाञ्चसहस्रेणमहाहनुः॥ पञ्चा
शद्विंशिन्युतैरसिलोमामहासुरा॥ अयुतानाञ्चशतैषड्विवाक्कलोपुपुधेर

दुर्गा.
॥१२॥

लो॥ गजवाजिसहस्रौघैरनेकैपरिवारित॥४३॥ शो रथानां कोट्यावयुं छेतस्मिन्न
पुद्गलः॥ विद्रालाख्यो युतानां च पञ्चाशद्विरथायुतैः॥४४॥ पुपुक्षे संयुगे तत्र रथा
नां परिवारितः॥ अन्ये च तत्रायुतपुतशोरथनागहयै रताः॥४५॥ पुपुक्षुः संयुगे रथम
देवा सह तत्र महासुराः॥ कोटिकोटिसहस्रे सुरथानां दंतिनां तथा॥४६॥ हया
नाश्च शनो युद्धे तत्राभून्महिषासुराः॥ तामरेभिर्दिपालैश्च शक्तिभिर्मुशलेस्त
था॥४७॥ पुपुक्षुः संयुगे देवा खड्गै परावृष्टाः॥ केचि ब्रुवि क्षुपः शक्तिः॥ केचि
त्रपाशां तथा परैः॥४८॥ देवी खड्गप्रहारैस्सहतेतां हन्तुं प्रवक्रमुः॥ सापि देवी तत

स्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि च रिडका॥४९॥ लीलयेव प्रचीद्वदनिजशस्त्रास्त्रवर्षिणी
॥ अनाये स्नानना देवी स्त्रयमा नासुरर्षिभिः॥५०॥ सुमोवा सुरदेहेषु शस्त्रा
ण्यस्त्राणि च स्तरीः॥ सोपिकुक्षे धुनशये देवा वाहनकेशरिः॥५१॥ चचार सुर
सैन्येषु वनेष्विव हुनाशनः॥ निश्वाशान्मुमुक्षुषांश्च युध्यमाना रणे म्विका॥५२॥
तपेव सद्यः संभूता गणाः॥ शतसहस्रसं॥ पुपुक्षुः तत्र पराभिर्भिर्दिपालासि
पट्टिसैः॥५३॥ नाशयन्ते सुरगणान् देवी शक्त्युपहृतिनाः॥ अवादयन्त पट्टहान्
गणान् शस्त्रां तथा परैः॥५४॥ मृदंगाश्च तथैवां न्येतस्मिन् युद्धे महोत्सवे॥ त

१३३

तोदेवीत्रिशूलेन गदया शक्तिरष्टमिः ॥ ५५ ॥ खड्गादिभिश्च शतशो निजघानम
हसुगन् ॥ पातयामास वैवां न्या न्य एण खन विमो हितान् ॥ ५६ ॥ सुसुगन्भुवि
पाशेन वधा चान्पान कर्षयत् ॥ केचिद्विधा कृतार्त्ता क्षणे ॥ खड्गपातैस्तथा परे ॥ ५७ ॥
विषोयिता निपातेन गदया भुवि शेरते ॥ वेमुश्च केचिदुधिरं सुशलेन भ
शं हताः ॥ ५८ ॥ केचिन्निपतिता भूमौ मित्रा ॥ शूलेन वक्षसि ॥ निरन्तरा ॥ शरी
घेरा कृताः केचिदुणा जिरे ॥ ५९ ॥ सेनानुकारिणः ॥ प्राणान्मुमुक्षुश्चिदशा
ईनाः ॥ केषां विदाह ॥ वस्त्रिना छिन्नग्रीवास्तथा परे ॥ ६० ॥ शिरं सिपितुरं न्ये

वामन्येमध्ये विटाणिः ॥ विछिन्नजंघारत्न परेपेनुहर्वा महसुगं ॥ ६१ ॥ एकवा
हूश्चिराणां केचिदेवा विधा कृताः ॥ छिन्नैपि चान्ये स्त्रिपतिता पुन
रुत्थिता ॥ ६२ ॥ कवन्धा युयुधुर्देवा गृहीत परमा युधाः ॥ नन्तुश्चा परेतत्र
युद्धेनूर्यलया श्रीताः ॥ ६३ ॥ कवन्धाश्छिन्न शिरसः खड्गसत्पट्टिपारायः ॥ नि
एतिहेति भाषन्तो देवीमन्ये महसुगः ॥ ६४ ॥ पातिने रथना गाश्चेर अरेश्च
वसुन्धरा ॥ अगंम्य सा भवतत्र यत्रा भूत्सम हारणाः ॥ ६५ ॥ शोशितौ द्याम
हानद्यः सद्यस्तत्र प्रसुश्रुवः ॥ मध्येवासुरसैन्यस्य वारणा सुरवाजिनाम ॥ ६६ ॥

1981

क्षणनतन्महासैन्यं मसुराणां तथा भिका॥ निन्येक्षयं यथा वहिस्त एतास्म
हचयम्॥ ६२॥ सवसिंहो महा नादमुत्पन्नधुतकेशः॥ शरीरेभ्यो मण
गिरामसूनिव विविन्वती॥ ६३॥ देव्या गले स्थितैस्तत्र कृतं युद्धं तथा सुरैः॥ य
थैषां तु बुबुदेवाः पुष्पदृष्टिमुवो दिवि॥ ६४॥ लोकान्का॥ १४५॥ मंत्राकाः॥ १४६॥
~~इति मार्करुडियपुराणे सावरिके मन्वन्तरे देवी महात्मने महिवालु~~
~~रसैन्यखण्डः॥ २॥ ॥ ॥ प्राप्तिरुवाच॥ १॥ निहन्यमानं तत्सैन्यमवल्लो~~
~~क्यमहासुरः॥ तेनाग्नीश्विशुरकोपाद्यौ योद्धुमथाभिकाम॥ २॥ स~~

देवीशरवर्षणववर्षसमरेसुरः॥ ययामेहगिरे (अंगंत्वपवर्षेगतोयदः
॥३॥ तस्यद्विषाततोदेवीलीलयेवशरोत्करान्॥ जघाएतुरगान्वा
पत्तारंवेवावाजिनाम्॥४॥ विष्टेद्वधनुःसद्योधजंवातिसमुष्टितम्
॥ विव्याधंवेवगात्रेषुश्लिन्तधन्वानमासुगेः॥५॥ सध्विन्नेधन्वावि
रथोहतास्वोहतसारथिः॥ अभ्यधावततोदेवीश्वरुचर्मधरोसुरः॥
६॥ सिंहमाहत्यश्वेनतीक्ष्णधारेणमूर्धनी॥ आजघानभुजेसव्ये
देवीमप्यनिवेगवान्॥७॥ तस्याःश्वक्रोभुजंम्राप्यपफलनपनन्

उगर्ग
११५॥

नः॥ ततो जग्राह शूलं स कोपादरुणलोचनः॥ १॥ विष्टो पचततस्तनुमदुका
ल्यामहासुरः॥ जाज्वान्यमानैते जोभीरवि विं वमिवां म्वरात॥ २॥ दृष्ट्वा तदाप
तच्छूलं देवी शूलममुन्वतः॥ तच्छूलं शतधा तेन नीतं स च महासुरः॥ ३॥ तस्य
हते तस्मिन् महावीर्ये मे हि प्रस्य च मुपेतो॥ अजगाम गजारुखश्चाम
रस्त्रिदशार्दनः॥ ४॥ सोऽपि शक्तिं मुमौवाथ देव्यास्तामसिका दुतम्॥ हुं
काराभिहतं भूमौ पातयामास निप्रभाम्॥ ५॥ भग्नां शक्तिं निपतितां
दृष्ट्वा क्रोधसमन्वितः॥ विष्टो पचामरु शूलं वारोस्तदपिशदि नत॥ ६॥

ततः सिंहसमुत्पन्नगजकुम्भान्तरे स्थितः॥ बाहुयुधेन युयुधेतेनोच्चैस्त्रिदश
रिणा॥ ७॥ युष्मन्मानोततस्तौ तु तस्मान्नागान्महौ गतौ॥ युयुधानेति सं
रक्षौ प्रहरेरनिदारुणौ॥ ८॥ ततो वेगात्स्वमुत्पत्य निपत्य च मगरिणा
॥ करप्रहारेण सिरश्चा मरस्य पथकृतम्॥ ९॥ इदं श्वरलो देव्या शि
ला वृक्षादिभिर्हतः॥ दत्तमुष्टितलैश्चैव कणलश्च निपातितः॥ १०॥ देवी क्रुद्धा
गदायानैश्चूर्णयामास वोद्धतम्॥ वाष्कलं भिन्दिपालेन वारोस्तामृत
भांधकम्॥ ११॥ उग्रास्य मुग्रवीर्यश्च तथैव च महाहनुम्॥ त्रिनेत्रा च

उत्तमः
॥१६॥

विश्रुतेन जघान परमेश्वरि ॥१६॥ विडालास्यासिना कायात्पातयामास वैसि
॥१७॥ दुर्द्धा दुर्द्धा वंशो भौशो रैर्निर्न्येयै मधुमम् ॥२०॥ एवं संक्षीयमारोतु स्वसे
न्ये महिषासुरा ॥ माहिषेण स्वरूपेण वाशयामास तानाणात् ॥२१॥ कौश्वि तम
तुल्यप्रहारेण तुरक्षे पैसया परान् ॥ लाङ्गुलस्ताडितांश्चान्यांश्चंगाभ्यां ॥२२॥
वविददितान् ॥२३॥ वेगेन कौश्विदपरान्नादेन भ्रमणेन च ॥ निःश्वास
पवनेनान्यान्यात्पातयामास भूतले ॥२४॥ निपात्य प्रमथानीकमभ्यधाव
तसोसुरः ॥ सिंहं हंतुं महो देवा ॥ कोपां वक्रेन तोमिका ॥२५॥ सोपि कोपान्

हावीर्यं तुरक्षुणमहीतलः ॥ अंगाभ्यां पर्वतानुवांश्चिक्षेप च ननाद्व ॥२५॥ वेग
भ्रमणविश्रुणमहीतस्य व्यशीर्यते ॥ लाङ्गुलेन हतश्चाब्धिः प्रावयामास सर्व
तः ॥२६॥ धुतशृंगविभिन्नाश्च खण्डखण्डं पयुर्धनाः ॥ श्वासा निलास्ताः श
तशो निपेतुर्नभसो वलाः ॥२७॥ इति क्रोधसमाधानमापतंतं महासुरम् ॥ द
हासावरिणः काकोपंतद्वधा यतदाकरोत् ॥२८॥ ताक्षिह्वातस्य वैषाशंतं ववधु
महासुरम् ॥ नत्याजमाहिषं रूपं सोपिवद्धो महा मध्ये ॥२९॥ ततः सिंहो भक्तस्तथा
यावत्तस्याविकासिरः ॥ छिन्नतितावत्पुरुषः खड्गपाणि रटत्येत ॥३०॥ तत

एवा सुप्रसूषं देवी विच्छेदसायके ॥ तं खड्ग चर्मणा सां दिततः सो भूम्न महा गज ॥ ३१ ॥
 करेण वमहा ॥ सिंहं तं वकर्षजगर्जवा ॥ कर्षतस्तु करं देवी खड्गेन नीरुहं तं
 तः ॥ ३२ ॥ ततो महासुरो भूयो माहिषं वपु रस्थितः ॥ तथैव क्षोभयासा सत्रै लो
 कं सचराचरम् ॥ ३३ ॥ ततः कुब्जा जगन्माता चरिड कापानमुत्तमम् ॥ पपौ रामः
 पुनः पुनश्चैव जहा सोरगा लोचना ॥ ३४ ॥ ततः देवा सुरा सोपिवलवीर्यं ॥ ३५ ॥
 मदीकृतः ॥ विषाणभ्यां च विच्छेद पंचरिड कां प्रति मधुरान् ॥ ३५ ॥ साचना
 प्रहितां सेन चूरयिंति सरेत्कटैः ॥ उवाच तं मदीकृत सुख एगा कुला

क्षरम् ॥ ३६ ॥ देवाश्च ॥ ३७ ॥ गजैर्गर्जक्षरां मूढ मधुयाव ॥ यिवा म्यहं म ॥ मया त्वयि
 हने त्रैव गेर्जिष्यन्त्या अदेवताः ॥ ३८ ॥ न विस्वाच ॥ ३९ ॥ एवमुक्त्वा समुत्पत्य सा
 रुढानं महासुरम् ॥ पादेन क्रम्य करेण च हूलेनैव मताऽयत् ॥ ४० ॥ ततः सो
 पि पदाक्रान्तः स निजसुखात्ततः ॥ अर्धनिष्क्रान्तये वा निदेया वीर्येण संरतः
 ॥ ४१ ॥ अर्धनिष्क्रान्तये वा सो युध्यमानो महासुरः ॥ तया माहासिना देवा
 शिरश्छिन्त्वा निपातितः ॥ ४२ ॥ ततो ह्राह्मणं सर्वं दैत्यं सैन्यं न नाशयत् ॥ प्र
 हर्षवपुर्जगमु ॥ सकला देवता गणाः ॥ ४३ ॥ तु दुवुसां सुरां देवी सह दिव्ये

दुर्गा
॥१८॥

महर्षिभिः जगुर्गर्भवपतमो नमस्तु श्वाप्सरोगणाः ॥४४॥ लोकांकाः ॥
॥१८॥ मंत्रांकाः ॥२७॥ ॐ इति माकलेयपुराणे सावर्णि के मन्त्रे
देवीमहात्म्ये महिषासुरवधः ॥३॥ ॐ आषित्वा च ॥१॥ शक्रादयः सुरग
णानि हतेति वीर्येति सिन्दुरात्मनि सुरारिवलेन देव्या ॥ तां तु द्रुव प्रण
तिनमुशिरोधरां सावाग्निप्रहर्षपुलकोद्गमवारुदेहाः ॥२॥ देव्या यथा
ततमिदं जगदात्मराज्ञानि शेषदेवगणशक्ति समूहमूर्त्याः ॥ नामं वि
कामखिलदेवमहर्षिपूज्या भक्त्या नतामविदधातु शुभा निशान ॥३॥

सप्त
॥१८॥

यस्याप्रभावमतुलं भगवाननन्तौ ब्रह्मा हरश्च न हिवक्तुमलं वलं च ॥ सावर्णि
काखिलजगत्परिपालनाय नाशाय च शुभमस्त्यमर्तिकरोतु ॥४॥ या श्रीः
स्वयं भुङ्क्षति नां भवनेषु लक्ष्मीः पापात्मनां हतधियां हृदयेषु बुद्धिः ॥ अ
ज्ञासतां कुलजनप्रभवस्य लज्जातां त्वानतामपरिपालय देवि विश्वम् ॥५॥
किं वर्णयामतवरूपमविश्वमेतत्किन्वातिवीर्यमसुरक्षयकारिभूरि ॥ किं
ब्रह्मेषु वरितानि तवातिपाति सर्वेषु देवसुरदेवगणादिषु ॥६॥ हेतुः सम
स्तजगतां त्रिगुणापि दोषैर्न ज्ञायसे हरिहरदिभिरप्यपार ॥ सर्वाश्रया

(दुर्गा)
॥ १६ ॥

खिलसिद्धं जगदं शभूतं मवाहता हि परमा प्रकृतिस्त्वमाद्या ॥ ७ ॥ यस्याः समस्त
सुरता सुमदीर्घेन नृपिं प्रयातिसकलेषु मखेषु देवि ॥ स्वाहा सिद्धे पित्रि ग
णस्य च तृप्तिहेतु रूच्याय से त्वमत मेव जनैः स्वधा च ॥ ८ ॥ यामुक्तिहेतु रवि विं राम ॥
त्यमहाव्रता च ग्रभ्यस्य से सुनियते नृपत त्वसा रे ॥ मोक्षार्थिभिर्मुनिभिर ॥ ९ ॥
तसमस्तदोषैर्विद्यासि सा भगवति परमा हि देवि ॥ १० ॥ शब्दात्मिका सुविम
लर्य जुषा त्रिधान मुक्तिं धरं पदपाठवतां च साम्ना ॥ देवी त्रयी भगवती
भवभावनाय वार्ता च सर्वजगतां परमार्तिहन्त्री ॥ ११ ॥ मेधा सिद्धे विविदिता

खिलशास्त्रसारं दुर्गासिद्धिं भवसागरनौरसंगा ॥ श्रीकैटभारि हृदये कृ
ताधिवासा गौरित्वमेव शशि मौलि कृतप्रतिष्ठा ॥ १२ ॥ ईषत्सहा समसत्प
रिपूर्णचतुर्विम्बानुकारिकनकोतमकांतिका त्तम ॥ अत्यदुतं प्रकृतमा
प्ररुषानथापि वक्रं विलोक्य सहसामहिषा सुरेण ॥ १३ ॥ दृष्ट्वा तु देविकुपि
तं भुक्नुवीकृतमुद्यच्छरां कसदृशच्छुविषन्नसद्यः ॥ प्राणमुमोच महि
षस्तदतीव चित्रं कैर्जीव्यते हि कुपितांतकदर्शनेन ॥ १४ ॥ देवी प्रसीद परमा
भवति भवाय सद्यो विनाशाय शिकोपवती कलानी ॥ विज्ञातमेतद्धु

॥२०॥

नैव यत्तत्तमेतन्निर्तनं बलं सुविपुलं महिषासुरस्य ॥१४॥ ते संमता जनपदेषु ध
नानि तेष्वांतेष्वां यसां सिनवसिर्देति धर्मवर्गः ॥ धन्यास्तयेव निभतात्मजभ
त्पदारामेषो सदाभ्युदयदाभवती प्रसन्ना ॥१५॥ धर्म्याणि देविसकलानि स
देवकर्माण्यन्यादतः प्रतिदिनं सुक्रीतिकरोति ॥ स्वर्गं प्रयाति च ततो भवती
प्रशादा लोकत्रयेऽपि फलदा ननु देवितेन ॥१६॥ दुर्गे स्मृता हरसिभीतिमये
षजन्तोऽस्वस्तेऽस्मृता मतिमतीव अभां नृदाशि ॥ दारिद्र्यदुःखमय
हारिणिका त्वद्व्यासर्वोपकारकराण्यसदा द्रविता ॥१७॥ अभिहिते

तम०
॥२०॥

जगदुपैति सुखत्रयेने कुर्वन्नुनाम नरकाय चिराय प्राप्स्य ॥ संग्राममृत्यु
मधिगंम्य दिवं प्रयातुमत्वेति नूनमहितां विनिहं सिदेवि ॥१८॥ दुष्टैव
किञ्च भवती प्रकरोति भस्म सर्वा सुरान् पृथुयत्प्रहिना विराड्भ्रम
॥ लोकां प्रयातु रिपवोऽपि हि शत्रून् पूता इत्थं मतिर्भवति तेष्वपि तेति
साधि ॥१९॥ खक्रप्रभानिकरविस्फुरन्ते स्तोत्रो गेः शूलाग्रकान्तिनि
वहेन दृशो सुराणां म ॥ यन्नागता विलयमं श्रमदिन्दु खण्डयोग्या
ननंतव वि लोकयतान्तदेतत् ॥ २०॥ दुष्टैव तद्वत्तदमनंतव देवि शीलं

ॐ
॥२९॥

रूपं तथैतदविचित्रमनुत्पममैः ॥ वीर्यं च हं त्रिहृतं देवपराक्रमाणां वै
रिष्वपि प्रकटितैव दयालयेत्थं म ॥ २९ ॥ कै नोपमा भवतु ते स्पष्टक्रम
स्वरूपं च शत्रुभयकार्यतिहासिकुत्र ॥ चितैरुपासमरनिहुरतां च
दृष्ट्वा त्वये वंदे विवेरं देभुवनत्रयेपि ॥ २२ ॥ वैलोक्य मेतदखिलं रिपुना
शनेन ज्ञातं त्वया समरमूर्धनि तेपि हत्वा ॥ नीता दिवं रिपुगणाभय
मय्यपात्तमस्माकमुन्मदसुरारिभ वन्नमस्ते ॥ २३ ॥ भूलेन पाहि
नो देवि पाहि खंडेन चाम्बिके ॥ घण्टास्वनेन न पाहि वापज्या निख

राम
॥२९॥

नेन च ॥ २४ ॥ प्राच्यां रक्षप्रतीच्यां च चण्डिके रक्षदक्षिणे ॥ भ्रामणेनात्मभूल
स्य उत्तरस्यां तथेस्वरि ॥ २५ ॥ सौम्या निपातिरूपाणि त्रैलोक्ये विवरं ति
ते ॥ यानि चात्यर्थघोरानि तैरक्षास्मां स तथा भुवन ॥ २६ ॥ खड्गभूल
गदादीनी यानि चास्त्राणि ते म्विके ॥ करपल्लवसंगीनी तैरस्मान् रक्ष
सर्वतः ॥ २७ ॥ ~~अधिरुद्राव~~ ॥ २८ ॥ एवं स्तुता सुरैर्दिव्यैः कुरु मे नन्दनोद्भवे ॥
अर्चितां जगतां धात्रि तथा गंधानुलेपने ॥ २९ ॥ भक्त्या समस्तैस्त्रिदशै
र्दिव्यैर्धूपैः सुधूपिता ॥ प्राह प्रसादमुमुखि समस्तान्प्रणतान् सुरान्

॥३०॥ देव्युवाच ॥३१॥ विपतां त्रिदशा सर्वयदस्मन्नो भिवाच्छित्तम ॥३२॥ देवाः पुनः
 ॥३३॥ भगवन्प्राकृतं सर्वं न किञ्चिदवशिष्यते ॥३४॥ यदयन्निहतः शत्रुरस्माकं
 (दुर्गा) महिषासुरः यदिवापि वरो देयस्त्वया त्माकं महेश्वरे ॥३५॥ संस्मृता संस्म
 ॥३६॥ तत्त्वन्नो हिंसेथा परमापदः ॥ यश्च मर्त्यः सुवेदे भित्वांस्तोष्यं तमलानने ॥३७॥ तमः
 तस्य विजृम्भितं विभवे धनदण्डि संपदाम् ॥ वृद्धये स्मत्पुसन्नात्वं भवेथा सर्व ॥३८॥
 दाम्बिके ॥३९॥ ~~मा विरुवाच ॥४०॥~~ इति प्रसादिता देवैर्जगतोर्थे तथात्मनः ॥
 तथेत्तुत्कामदुकालीव भूवात्तर्हिता नृपः ॥४१॥ इति तत्कथितं भूय संभूता

मायथापुरा ॥ देवी देवशरीरेभ्यो जगत्रय हि ते धिराणी ॥४०॥ पुनश्च गौरी दे
 हाशास सुभूता यथा भवतु ॥ वधाय दुष्टदैत्यानां तथा भुञ्जानि भुञ्जानि भयोः ॥४१॥
 रक्षणाय च लोकानां देवानां सुपकारिणी ॥ तच्छृणुष्व मया ख्यातं तथा
 वत्कथयामि ते ॥४२॥ ~~लोकांकाः ॥२२३॥ मंत्रांकाः ॥२५६॥~~ इति मार्क
 ण्डेयपुराणे सावर्णि के मन्त्रांतरे देवी महात्मै महिषासुरवधसंक्रादित्त
 ति ॥४३॥ ~~ॐ अस्य श्री सप्तसती स्तोत्र मंत्रस्य उत्तर चरि~~
 तस्य रुद्राभिरनुष्टुप् पदो महासरस्वती देवता भीमाशक्ति भामरी

वीजं सूर्यस्तं सारं वेदमूर्तिः श्वेतध्यानं महासरस्वती प्रीत्यर्थं उत्तरचरित्रं जपे वि
 नीयोगः ॥ ध्यानं ॥ घण्टा शूल हलानि शंखमुशले चक्रं धनुः सायकं हस्ता
 ज्वैर्दधती घनान्तविलसच्छीतां अतुल्यप्रभां म॥ गौरी देहसमुद्भवा विजग
 ता माधारभूतां माहा पूर्वा मंत्रसरस्वती मनुभुजे अंभादिदेत्यादिनी म॥ ताम०
 ॥ २३ ॥ ~~मिषित्वा च~~ ॥ १ ॥ पुरा अंभनि अंभाभ्यामसुरभ्यां शचीपतेः ॥ त्रैलोक्यं यज्ञ ॥ २३ ॥
 भागांश्च हतामदवलाश्रयात् ॥ २ ॥ तावेव सूर्यतांतद्वदधिकारांतथैश्वर्यं
 म॥ कोवेरमथयाम्यं च वक्रातेवरुणस्य च ॥ ३ ॥ तावेव पवनर्धिवचक्रं तु

ब्रह्मकर्म च ॥ ततो देवा विनिर्धृता भृष्टराज्या पराजिता ॥ ४ ॥ रुनाधिकाराश्चिद
 शास्त्राभ्यां सर्वे निराकृताः ॥ महासुराभ्यां तां देवीं संस्मरंत्य पराजिता म॥ ५ ॥
 नयात्मा कंवरो दत्तो यथा वसुस्मृता विलाः ॥ भवतां नाशयिष्यामि तत्क्षणात्
 रमापदः ॥ ६ ॥ इति कृत्वा मती देवा हिमवतं नगेस्वरम् ॥ जमुस्तत्र ततो देवी वि
 ह्वमायां प्रतुष्टुवु ॥ ७ ॥ ~~देवा उचुः~~ ॥ ८ ॥ नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं न
 मः ॥ नमः प्रकृते भद्रायै नियता पराता स्मता म॥ ९ ॥ रोद्रायै नमो नित्या
 यै गौर्यै धात्र्यै नमो नमः ॥ यो ह्मायै वै नुरुपि रोपे सुषायै सततं नमः ॥ १० ॥

कुर्वा
॥१४॥

कल्पाण्यै पुरातां दृष्ट्वै सिद्धौ कूर्मो नमो नमः ॥ नैर्भयै भूमतां लक्ष्म्यै सर्वाण्यै ते
नमो नमः ॥ ११ ॥ दुर्गायै दुर्गा पाण्यै सारयै सर्वकारिण्यै ॥ त्वान्यै तथैव
रुद्रायै धूम्रायै शततन्नमः ॥ १२ ॥ अतिसौम्या तिस्रो द्राप्यै नतास्तस्यै नमो
नमः ॥ नमोजगत्प्रतिष्ठायै देवैरुक्त्यै नमो नमः ॥ १३ ॥ या देवी सर्वभूते
षु विष्णुमायेति शर्वांगीता ॥ नमस्तस्यै ॥ १४ ॥ नमस्तस्यै ॥ १५ ॥ नमस्तस्यै नमो
नमः ॥ १६ ॥ या देवी सर्वभूतेषु चेतनेषु भिधीयते ॥ नमस्तस्यै ॥ १७ ॥ नमस्त
स्यै ॥ १८ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥ १९ ॥ या देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण संस्थि

ता ॥ नमस्तस्यै ॥ २० ॥ नमस्तस्यै ॥ २१ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥ २२ ॥ या देवी सर्वभूते
षु निद्रारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २३ ॥ नमस्तस्यै ॥ २४ ॥ नमस्तस्यै नमो
नमः ॥ २५ ॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षुधारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २६ ॥ नमस्त
स्यै ॥ २७ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥ २८ ॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षायारूपेण संस्थि
ता ॥ नमस्तस्यै ॥ २९ ॥ नमस्तस्यै ॥ ३० ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ३१ ॥ या देवी
सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ३२ ॥ नमस्तस्यै ॥ ३३ ॥ नम
स्तस्यै नमो नमः ॥ ३४ ॥ या देवी सर्वभूतेषु तृह्नारूपेण संस्थिता ॥ नम

दुर्गा
२५

स्तस्यै॥३५॥नमस्तस्यै॥३६॥नमस्तस्यैनमोनमः॥३७॥यादेवीसर्वभूतेषुक्षां
तिरूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥३८॥नमस्तस्यैनमोनमः॥३९॥यादेवीसर्वभूतेषुजातिरूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥४०॥नमस्तस्यैनमोनमः॥४१॥यादेवीसर्वभूतेषुलज्जारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥४२॥नमस्तस्यैनमोनमः॥४३॥यादेवीसर्वभूतेषुमङ्गारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥४४॥नमस्तस्यैनमोनमः॥४५॥यादेवीसर्वभूतेषुशक्तिरूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥४६॥नमस्तस्यैनमोनमः॥४७॥यादेवीसर्वभूतेषुमङ्गारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥४८॥नमस्तस्यैनमोनमः॥४९॥यादेवीसर्वभूतेषुमङ्गारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥५०॥नमस्त

स्यै॥५१॥नमस्तस्यैनमोनमः॥५२॥यादेवीसर्वभूतेषुकातिरूपेणसंस्थिता॥
नमस्तस्यै॥५३॥नमस्तस्यैनमोनमः॥५४॥यादेवीसर्वभूतेषुलक्ष्मीरूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥५५॥नमस्तस्यैनमोनमः॥५६॥यादेवीसर्वभूतेषुशक्तिरूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥५७॥नमस्तस्यैनमोनमः॥५८॥यादेवीसर्वभूतेषुमङ्गारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥५९॥नमस्तस्यैनमोनमः॥६०॥यादेवीसर्वभूतेषुदयारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥६१॥नमस्तस्यैनमोनमः॥६२॥यादेवीसर्वभूतेषुदयारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥६३॥नमस्तस्यैनमोनमः॥६४॥यादेवीसर्वभूतेषुदयारूपेणसंस्थिता॥नमस्तस्यै॥६५॥नमस्तस्यैनमोनमः॥६६॥

५. गी.
२६

नमस्तस्यै नमोनमः ॥ ७ ॥ यादे वी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै
॥ ८ ॥ नमस्तस्यै ॥ ९ ॥ नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १० ॥ यदि वी सर्वभूतेषु मात्ररूपेण
संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ११ ॥ नमस्तस्यै ॥ १२ ॥ नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १३ ॥ यादे
वी सर्वभूतेषु भ्रांतिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ १४ ॥ नमस्तस्यै ॥ १५ ॥ नमस्त
स्यै नमोनमः ॥ १६ ॥ इन्द्रियाणामधिष्ठात्रिभूतानामखिलेषु यथा ॥ भूतेषु
सततं तस्यै व्याप्तिरूपेण नमोनमः ॥ १७ ॥ चित्तिरूपेण पादुके मेतद्वाप्यस्थिता
जगत् ॥ नमस्तस्यै ॥ १८ ॥ नमस्तस्यै ॥ १९ ॥ नमस्तस्यै नमोनमः ॥ २० ॥ स्तुता सुरैः

राम०
२६

पूर्वमभीष्टसंश्रयात्तथा सुरैरेण दिनेषु सेविता ॥ करोतु स्नानः सुभहेतुरीश्वरी अ
भाणि भद्राण्यभिहंतु चापदः ॥ २१ ॥ पासां प्रचवोद्धतदैत्यतापिनैरस्माभिरिशा
च सुरैर्नमस्तस्यै ॥ याचस्मत्तातक्षणा मेव हंति नगा सर्वापदो भक्तिविनं ममूर्ति
मि ॥ २२ ॥ अथिस्त्वाव ॥ २३ ॥ एवं स्तवादि युक्तानां देवानां तत्र पार्वती ॥ ह्ना
तुमभ्यापयो तोये जा न् रु व्या न् प न न्दनः ॥ २४ ॥ सा ख वीतां सुरा सुभ्रमवदि
स्तुयते त्रका ॥ शरीरकोशतस्त्वा स्याः समुद्रताववीक्ष्वा ॥ २५ ॥ स्तोत्रं समेत
क्रियते अंभदैत्य निराकृतैः ॥ दिवैः समेतैः समरे निभंभेन पराजितैः ॥ २६ ॥ श

६: गा०
३

शरकोशाद्यत्रस्याः पार्वत्यानि श्रुतांमिका॥ कौस्तिकीति समस्तेषु ततो लोके
पुगीयते॥ ७ ॥ तस्यां विनिर्गतायां तु कृत्वा भूत्वापि पार्वती॥ कालिकेति स
माख्याता हिमाञ्चल कृताश्रया॥ ८ ॥ ततो म्बिकां पंरूपं विभ्राणा सुमनो०
हरम्॥ ददर्श च एते मुण्डश्च भूतौ श्रुंभनि श्रुंभयोः॥ ९ ॥ ताम्ब्यां श्रुंभो यवाख्या
ता अतीव सुमनोहराः॥ काप्यास्ते हि महाएज भासयन्ती हिमाञ्चलम्॥ १० ॥
नैव तादृक् कचिदुप दृष्टं केन चिदुत्तमम्॥ ज्ञायतां काप्यसौ देवी गृह्यतां वा०
सुरेस्वराः॥ ११ ॥ स्त्री एतन्मति चार्वङ्गि घोतयन्ति दिशस्त्रिधा॥ सा तु तिष्ठति

गम०
३

दैतेन्दुतां भवान्द्रुमुमर्हति॥ १२ ॥ या निरत्नानि मनयोगजाश्चादि निवेप्रभो॥ त्रैलो
केतु समस्तानि सौ प्रतं भाति ते गण्डे॥ १३ ॥ एरावत समानितो गजरत्नं पुरं दरात्
॥ पारिजात रूपा पंतथैवोच्चैः श्रवाह्वयः॥ १४ ॥ विमानं हंसं युक्तं मेततिष्ठति ते
ज्जगो॥ एतन्भूत मिहानीतं यदा सिद्धे धरोद्भूतम्॥ १५ ॥ निधिरेष महापद्मः
समानीतो धने स्वरात्॥ किं जल किं नीद दो चा ध्विर्माला मंस्त्रान पंकजं म॥ १६ ॥
छत्रं ते वाह्यं गेहे काञ्चन आ वि तिष्ठति॥ तथायं स्पन्दन वरेण्यः पुण्यसि त्रजा
पते॥ १७ ॥ अमृत्यो रूपांति दाना म शक्तिरीश त्वया हुता॥ पाशः सलिल राज

ॐ गार्ग्य
२८

स्य प्रातुस्तव परी गृहे ॥ १ ॥ निभुंभस्या धिजाताश्च समस्तान् ज्ञातेयः ॥ वद्विदपि
ददौ तुभ्यमग्निं सौवेयवाशु शिो ॥ २ ॥ एवं दैत्येन्द्र एतानि समस्तान्या हृतानि
ते ॥ ३ ॥ स्त्रीरत्नमेव कल्याणि त्वया कस्मान्न गृह्यते ॥ १० ॥ अभिरुवाच ॥ १० ॥ राम ०
निशंभ्येति वचः ॥ ४ ॥ भुंभः सतदा वरुणं एतयोः ॥ प्रेषयामास सुग्रीवं दूतं देवा
महा सुएमा ॥ १० ॥ इति वेति वक्तव्या सा गत्वा वचना नमः ॥ यथा चाभ्यैति सं
प्रीत्या तथा कार्यं त्वया लघु ॥ १० ॥ सतत्रात्माप्येते लोदे शो निशोभने ॥ तां च दे
वीं ततः प्राह लक्ष्मं मधुर्या गिरा ॥ १० ॥ इति उवाचा ॥ १० ॥ पादे विदेत्ये श्वरः ॥ भुंभे
जगते २

लोके परमेस्वरः ॥ १ ॥ दूतो हं प्रेषितस्त्रे सत्वत्सकाशमिहागतः ॥ १० ॥ १० ॥ प्रग्राहतां सर्वसु
यसदा देवयो निषु ॥ निर्जिता खिलं दैत्यादिः सपदा ह्यसह्यतत ॥ १० ॥ मम त्रे
लोका मखिलं मम देवा वसानुगा ॥ यज्ञभा ॥ गानं हं सर्वं नुयाय्नामि पृथक्
पृथक् ॥ १० ॥ पात्रैर्लोके वर एतानि मम वस्यान्ये सप्तधा तथैव गज एता निरुत्वा दे
वेन्द्रवाहनम् ॥ १० ॥ क्षीरे दमथनो दूतं मस्वरत्नं ममामै ॥ ३ ॥ द्वैः श्रवस संज्ञं
तत्प्रणिपत्य समर्पितम् ॥ १० ॥ पानि चान्यानि देवेषु गन्धर्वेषु रागेषु च ॥ रत्न
भूतानि भूतानि तानि मये वशं भवे ॥ १० ॥ स्त्रीरत्नभूतां त्वां देवि लोके मन्या

दुर्गा
२८

महेवयम् ॥ सात्वमस्मानुपागच्छ यतो रत्नमुजो वयम् ॥ ११ ॥ आम्बाममानुजं वापि
निभुंभसुहृद्विक्रमम् ॥ भजत्वं वंचलापांगिरत्नभृता शिवै यतः ॥ १२ ॥ अपरमैस्वयं
मतुलम् प्राप्यसे मत्परीग्रहात् ॥ येन दुष्टा समालोच्य मत्परिग्रहं व्रज ॥
११४ ॥ भविस्त्वावा ॥ ११५ ॥ इत्युक्त्वा सा तदा देवी गंभीरान्तरिक्षिता जगौ ॥ दुर्गा भगव
ती भद्राय ये दं धार्यते जगत् ॥ ११६ ॥ इत्युक्त्वा ॥ ११७ ॥ सत्यमुक्तं त्वयानात्र मित्था कि
ञ्चित् त्वयोदितम् ॥ त्रैलोक्याधिपतिभ्यो निभुंभश्चापिता दृश ॥ ११८ ॥ किञ्च
त्रयत्नं प्रतिज्ञातं मित्था तत्क्रियते कथम् ॥ श्रुयतां मत्पुष्टित्वात्प्रतिज्ञाया

कृता पूरा ॥ ११९ ॥ यो मां जयति संग्रामे यो मे दंष्ट्रं व्यधो हति ॥ यो मे प्रतिवलो लोके स
मे भक्तो भविष्यति ॥ १२० ॥ तदा गच्छतु भुंभो त्रिभुंभो वामहाशुः ॥ मां जित्वा किञ्चि
देवात्र पाणी गृह्णातु मे तद्यु ॥ १२१ ॥ दूतं उवाच ॥ १२२ ॥ अवलिप्ता सिमैवं त्वं देवी प्र
हिममाग्रतः ॥ त्रैलोक्यकः पुमान् तिष्ठेदग्रे भुंभो निभुंभयोः ॥ १२३ ॥ अन्येषां मपि
दैत्यानां सर्वदेवानां वै युधि ॥ तिष्ठंति संसृते देवी किं पुनः स्त्रत्वमेविका ॥ १२४ ॥
इडाद्याः सकला देवास्तस्युर्येषां न संयुगे ॥ भुंभादीनां कथं तेषां स्त्री प्रयास्य
ति संमुखम् ॥ १२५ ॥ सा त्वगच्छ मयैवोक्ता पार्श्वे भुंभो निभुंभयोः ॥ केशाकर्षणा

निरुतगौरमावागमिष्यति ॥ १२ ॥ देव्युवाच ॥ १३ ॥ एवमेतद्वलिशुंभोनिशुंभश्च
 तिवीर्यवान् ॥ किं हरेमिप्रतिशामेयदन्तलोचितापुण ॥ १४ ॥ सत्तंगहम
 योक्तं ते यदेतत्सर्वमादृत ॥ तदा चक्षुःसुरेन्द्राय सच पुक्तं करोतु यत् ॥ १५ ॥ श्री राम ०
 कांका ॥ १६ ॥ मंत्रांका ॥ ३ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३०
 मन्वन्तरे देवीमहात्म्ये देव्यादृतसंवादा ॥ १५ ॥ ॥ अधिरुवाच ॥ १ ॥ इत्याकर्ण
 वचो देव्या ॥ स हूतो मर्ष पूरित ॥ समावाह समागम्या दैत्य एजाय विस्मय
 त् ॥ २ ॥ तस्य दृतस्य तद्वाक्यमाकर्ण्य सुरादृततः ॥ सक्रोधप्राह दैत्यानां

मध्विपंधूम्रलोचनम् ॥ ३ ॥ हे धुम्रलोचना अत्वं स्वसैन्यपरिवारितः ॥ तामानय वलादुशं
 केशाकर्षणविह्वला ॥ ४ ॥ तत्परित्राणां दः कश्चिद्यदिवोत्तिष्ठते परः ॥ स हंतव्यो मर्गे
 वापियक्षोगंधर्वश्च ववा ॥ ५ ॥ अधिरुवाच ॥ क्षेपेन जपस्ततः शीघ्रं सदैव्यो धुम्रलोच
 नः वृत्तः प्रष्टुमसहस्राणां मसुराणां दुतं ययौ ॥ ६ ॥ सदृष्टांतो देवी तुहिना च
 ल संस्थितां म ॥ जगदोच्चै प्रयाहिति मूलं शुंभनिशुंभयो ॥ ७ ॥ न चेत्प्रीत्याद्यभव
 ती मद्भर्तारमुपेक्ष्यति ॥ ततो बलान्नयामे घृणा कर्षणविह्वला म ॥ ८ ॥ देव्युवाच
 ॥ ९ ॥ दैत्ये स्वरेण प्रहितो बलवान्बलसंहर्तः ॥ बलान्नयसि मामेव ततः किं ते क

ॐ नमो
३१

रोम्यहम् ॥ ११ ॥ अघिरुवाच ॥ १२ ॥ इत्युक्तः सोम्यधावन्तामसुरो धूम्रलोचनः ॥ हंकारे
रौवतां भस्मसाञ्चकार म्रिका ततः ॥ १३ ॥ अथ कुर्वन् महासैन्येन मसुराणां तथा
विका ॥ ववर्ष सायकै रत्नीक्षौ रत्नथा शक्तिपर स्वधैः ॥ १४ ॥ मतो धुतसहकोपा राम
कृतवानादधुमैरवम ॥ पपात सुरसेनायां सिंहो देव्या स्वबाहनां ॥ १५ ॥ कांश्चित्क ३१
रप्रहारेणैत्यानासेन चापराज ॥ आक्रान्तावाधरेणान्या अघानधुमहसु
रान् ॥ १६ ॥ केषां वित्याटयामास नष्टै कोष्ठानि केशरी ॥ तथा तलप्रहारेण शिरां
सिंहतवान्मथक् ॥ १७ ॥ विद्धि न वाहुशिरसः कृतास्तेन तथापरे ॥ पयो वरुधिरं को

हादं न्येषां धुतकेशर ॥ १८ ॥ क्षणेन तद्वलं सर्वक्षयनीतां महात्मनां ॥ तेन केशरिणा
देव्या बाहनेनाति कोपिना ॥ १९ ॥ श्रुत्वा तमसुरं देव्या निहन्तं धूम्रलोचनम् ॥
वलं चक्षुः तं कृत्स्नं देव्यं केशरिणा ततः ॥ २० ॥ धुकोपदैत्या धिपतिः ॐ भः प्रस्फुरिता
धरः ॥ आज्ञा पयामास च तो वराडमुण्डमहासुरैः ॥ २१ ॥ हे चण्डहे मुण्ड वलैर्वहुलैः
परिवारितो ॥ तत्र गच्छ त गत्वा च सा समानियतां लघुः ॥ २२ ॥ केशोष्वाकृष्य वंश
वा यदिवः संशयो युधि ॥ तदा शेषा युतेः सर्वैरसुरैर्विनिहन्त्यतां म ॥ २३ ॥ तस्या
हतायां दुष्टायां सिद्धे विनिपातिते ॥ श्रीधुमांगम्यतां वद्धा गृहीत्वा तामथा

म्बिकाम् ॥ २४ ॥ श्लोकांकाः ॥ ३९ ॥ मंत्रांकाः ॥ ४९ ॥ इति मार्कण्डेय पुराणे सावर्णि
 के मन्त्रे देवीमहात्म्ये श्रुंभनि श्रुंभसे नानिबुसलोचनवधः ॥ ५० ॥ ॥ अथिह्वा
 च ॥ ५१ ॥ अजप्रसन्नतो देव्याश्चण्डमुखः पुरोगमाः वज्ररंज वलोपेता ययुरभ्यु
 द्यता युधाः ॥ ५२ ॥ दृष्टुं स्नेततो देवी मिषद्वयं संववस्थिताम् ॥ सिंहस्योपरि शैले
 दुःश्रंगे महति कांचने ॥ ५३ ॥ ते दृष्ट्वा तां समाद्युतु मुद्यमंचक्रु रुद्यताः ॥ प्राक
 ह्वापासि धरतथानेतत्समिपगाः ॥ ५४ ॥ ततः कोपंचकारे चैरं विकातानरीय
 ति ॥ कोपेन चास्यावदनं शसीवर्णमभूत्तदा ॥ ५५ ॥ भुक्त्वा कुटिलान्नस्यालं ला

३२

३२

रफलकादुतम् ॥ काली करालवदना विनिष्क्रान्ता सिपाशिनी ॥ ५६ ॥ विवित्रखड्ग
 धरा नरमाला विभूषणा ॥ द्विपिचर्मपरीधाना शृष्कमांसातिभैरवा ॥ ५७ ॥ प्रति
 वित्ता एवदना जिह्वाललनभीषणा ॥ निमग्नारक्तनयनानादापरितदिशुखा ॥
 सावेगेनाभिषन्ति गच्छातयंति महासुरान् ॥ सैन्यतत्र सुएरिणामभक्षयतत दलम् ॥ ५८ ॥
 पार्श्वे ग्राह्यं कुशग्राह्यो धधरणसमन्विताम् ॥ समादायैकहस्तेन मुखे
 विश्लेषवारणान् ॥ ५९ ॥ तथैव यो धृतिरुगै रथं सारथिना सह ॥ निक्षिप्यैकै दशनै
 श्वर्वषट्पतिभै रवम् ॥ ६० ॥ यिकेजग्राह्ये केशु ग्रीवायामथ वापरा ॥ पादेनाक्रंस्य

दुर्गा
३३

त्रैगुण्यसुरसान्धमपोथयता॥१॥ नैर्मुक्ता निवशास्त्राणि महास्त्राणि तथा मुदे॥ मु
खेन जग्राह पुरुषादशने मिथितान् पृथि॥१॥ शवलिनो तद्वलं सर्वमसुराणां महा
त्मनां म॥ ममदाभक्षयश्चान्यनन्याश्चोतादयतदा॥१॥ असिना निहता केचि
केचित् सङ्गताः पिताः॥ न मुर्विनाशमसुरादन्ताग्रामि हतास्तथा॥१॥ क्षणेन एव
तद्वलं सर्वमसुराणां निपातितम्॥ दृष्ट्वा चण्डो भिदुद्रावतां कालीमतिभिषणं
म॥१॥ शरवर्षे मेहाभिर्मैभिर्माक्षीतां महासुर॥ दृष्ट्वा मातवैकैश्च मुण्डः क्षी
त्रैः सहस्रतः॥१॥ ता निवकाण्यनेकानि विशमानानि तन्मुखम्॥ वभूर्यथार्क

एम०
३३

विम्बानि सुवहूनीयनोदरम्॥१॥ ततो जहासाति पुरुषाभीमभै खनादिनी॥ काली
करालवक्रान्तु दुर्हिदशने ज्वला॥१॥ उथाय च महासिंहं देवी चण्डमधाव
ता॥ गृह्णित्वा चास्य के शेषशिरस्तेनासिना छिनत्ता॥१॥ अथ मुण्डो भ्यधावतां
दिष्टा चण्डं निपातिता॥ तमप्यपातयद्भूमौ सा खक्रामि हतां रुषा॥१॥ हतः शेष
ततः सन् दृष्ट्वा चण्डं निपातिता॥ मुण्डं च सुमहावीर्यं दिशो भेजे भयातुरम्॥१॥
शिरश्चण्डस्य काली च गृह्णित्वा मुण्डमेव च॥ प्राह पुरसा ददृहा समिप्रतभ्ये
त्यचण्डिका॥१॥ अमया तवात्रोपहितो चण्डमुण्डो महापशू॥ युद्धयते स्वयं॥

मंनिश्रुंभं ब्रह्मीष्यसि ॥ १४ ॥ भविष्यवाचा ॥ २५ ॥ तावानितीततो दृष्टा चण्डमुरोडे म
 हासुरो ॥ उवाच कालिके त्वाणील लितां चण्डिकां वचः ॥ २६ ॥ यस्मिन् चण्डमुरोडे
 (५०) ॥ श्रेण्हीत्वा त्वमुपागता ॥ वासुरोडे निततो लोके त्वा ता देवी भविष्यसि ॥ २७ ॥
 ३४ ॥ लोकोन्का ॥ ३४ ॥ मंत्राका ॥ ३५ ॥ इति मार्कण्डेय पुराणे सावर्णि के सन्वत्तरे
 देवी महात्मै चण्डमुरोडे वधा ॥ ७ ॥ ॥ भविष्यवाचा ॥ १५ ॥ चण्डे च निरुते देत्ये मुरोडे च
 विनिपातिते ॥ बहुलेषु च सैन्ये पुंशु यितेष्वसुरेश्वरः ॥ शततः कोप परा धिने
 चेतः श्रुंभः प्रतापवान् ॥ उद्योगं सर्वसैन्यानां देत्यानामा धिदे राह ॥ ३ ॥ अद्य स

राम
 ३४

र्ववलेर्देत्याः षडशीतिरुदायुधाः ॥ कम्पूनां चतुरशीतिनिर्घातुखवलैर्हताः ॥ ४ ॥
 कोटिवीर्याणि पञ्चाशदसुराणां कुलानिवै ॥ शतं कुलानि धुम्राणां निर्गच्छन्तु ममा
 क्षया ॥ ५ ॥ कालकादौ हतामौर्याः कालकेयास्तथासुराः ॥ पुद्गायसर्षा निर्घातु
 आशयात्वरिता ममः ॥ ६ ॥ इत्याग्राप्यासुरपतिः सुभो भैरवशासनः ॥ निर्जग
 ममहासैन्यः सहस्रैव भिहतः ॥ ७ ॥ आयातं चण्डिका दृष्टा तसैन्यमतिभिष
 रणम् ॥ ज्यास्वने पूरयामास धरणी गगनाक्षरम् ॥ ८ ॥ ततः सिंहो महानादम
 तीव्ररुतवान् ॥ धरायास्वने नतन्नादानं भिकावोपहृदयत् ॥ ९ ॥ धत्तु ज्या

(५० गी.)
३५

सिंहपरायोनां शब्दपरितदिदुर्वा ॥ निर्नादेभीषणो काली निरेवित्तारितानना ॥ १० ॥
तन्निनादमुपश्रुत्य दैत्यैर्नैष्यतुर्दिशम् ॥ देवी सिंहस्तथा काली सरोधैः परिवा
रितः ॥ ११ ॥ येन स्मिन्नतरे भूप विनाशो यसुरदिषाम् ॥ भूपमरसि हानां मतिर्वि
र्यवत्ता न्विताः ॥ १२ ॥ ब्रह्मेशगुरुविष्णुनांतथे नुस्य च शक्तयः ॥ शरीरेभ्यो वि
निष्क्रम्य तदुपैश्वर्येण कां ययुः ॥ १३ ॥ यस्य देवस्य यदुपयथा भूषणवाहनम् ॥
तद्देवहितेच्छक्तिरसु एनमौ बुभुक्षुमाययौ ॥ १४ ॥ हंसैर्युक्तविमानैस्त्रेसासूत्रक
मण्डलैः ॥ आयान्ता वस्त्राणां शक्तिर्वस्त्राणी साभिधीयते ॥ १५ ॥ मोहस्वरीदृषा

राम०
३५

रुढात्रिशूलवलधारिणी ॥ महाहिवलया प्राप्ता वन्दुरेषा विभूषणा ॥ १६ ॥ को
मारिशक्तिरुत्तावमयूरखरवाहना ॥ योद्धुमभ्याययौ दैत्या नम्विकागुरुरुपि
णी ॥ १७ ॥ तथैव वैष्णवी शक्तिरुडोपरि संस्थिताम् ॥ शंखचक्रगदाशाङ्ग
खड्गहस्ताभ्युपाययौ ॥ १८ ॥ यशवारहमतुलं रूपं या विभ्रतो हरे ॥ शक्ति
शाप्पाययौ तत्र वागहिं विभ्रतीतनुम् ॥ १९ ॥ नारसिंहिन सिंहस्य विभ्रतीषु
हशं वयुः ॥ प्राप्ता तत्र सद्यक्षेपक्षिप्रनक्षत्रसंहतिः ॥ २० ॥ बज्रहस्ता तथैवैव
दिगजरजोपरि स्थिता ॥ प्राप्ता सहस्रानयना यथा शक्रस्तथैव सा ॥ २१ ॥

दुर्गा
३६

ततःपरितस्तामिरीशानोदेवशक्तिमिः॥हृन्पतामसुराःशीघ्रंममप्रीत्याह्वयिड
का॥२२॥ततोदेवीशरीरानुविनिष्क्रान्तातिभीषणा॥वरिडकाशक्तिरत्यु
ग्राशिवासतनिनादिनी॥२३॥साचाहधूमजटिलमीशानमपराजिता॥राम०
इतत्वंगछमगवान्पार्श्वंश्रुंभनिश्रुंभयोः॥२४॥बृहिश्रुंभंनिश्रुंभश्चदात ३६
वावातिगर्वितौ॥येवान्येदानवास्तत्रपुत्रायसमुपस्थिता॥२५॥त्रैलोक्य
मिन्द्रीलभतांदेवास्तत्किहविभुजः॥युयंप्रयातपातालंयदिजीवितुमिच्छथ॥
२६॥वलावलेपादथवेदवन्नोपुच्छकाक्षिणः॥तदागच्छतत्पुण्यंनुमच्छि

वापिशितेनवा॥२७॥पतोनिपुक्तोदैत्येनतयादेव्याशिवःस्वयम्॥शिवदूतीतिलोके
स्मिस्ततसाख्यातिमांगता॥२८॥तेपिश्रुत्वावचोदेव्याःसर्वाख्यानांमहासुराः
॥अमर्खापूरिताजगुर्पत्रकात्पायनीस्थिता॥२९॥ततःप्रथममेवाग्रेश
शक्त्यैरिष्टिभिः॥ववर्षुरुद्धतामर्खास्तान्देवीममरायः॥३०॥सावताप्र
हिताचारागन्ःशूलशक्तिपरस्वधानः॥विच्छेदलीलयाध्यातवनुमुक्तै
र्महेषुभिः॥३१॥तस्याग्रतस्तथाकालीशूलपातविदारितान्॥खट्वागणो
पितांश्चारिन्कुर्वतीव्यचरत्तदा॥३२॥कमण्डलुजलाक्षेपहतवीर्योहतौज

दुर्गा.
३

सः॥ ब्रह्माणि वा करोद्धुन्येनयेन सधावति॥ ३३॥ माहेस्वरी त्रिशूलेन
तथा वक्रेण वैद्यवी॥ दैत्यां जघान कौमारितथा राक्षसातिकोपना॥
३४॥ एन्दीकुलिशपातेन शतशो दैत्यदानवाः॥ पेतुर्विदारिताः ॥ ३५॥
पद्मासूचिरोद्यप्रवर्षिणः॥ ३५॥ तुरगप्रहारविध्वस्ता दंष्ट्राग्रक्षतवक्ष
सः॥ बौहमूर्त्यान्यपतश्चक्रेण वविदारिताः॥ ३६॥ नखैर्विदारिताश्चा
न्याभक्षयन्ति महसुरान्॥ नारसीहि वचा एजो नादा पूर्णदिग्म्वरा॥ ३७॥

चण्डादहसैरसुरः शिवदूत्यतिदूषिताः॥ पेतुः पथि व्यापतितांस्ताश्च खाद्यथसात
दा॥ ३८॥ इति मातृगणकुलं मर्दयन्तं महसुरं॥ दृष्ट्वा भुपायैर्विविधैर्नेतुर्दे
वारि शैनिकाः॥ ३९॥ पलायनपरान्दृष्ट्वा दैत्यान्मातृगणार्दितान्॥ यौधुमभा
ययौ कुक्षोरक्तवीजो महसुरः॥ ४०॥ रक्तविन्दुर्यदा भूमौ पतस्तस्य शरीरतः॥ समु
त्पतति मेदिन्यास्तत्प्रमाणस्तदा सुरः॥ ४१॥ पुयुधेसगदापाणि रितुशक्त्या मह
सुरः॥ ततश्चैन्द्रिस्ववज्रेण रक्तवीजमताडयत्॥ ४२॥ कुलिशेनाहतस्यासुतस्य
अश्रावसो रितम्॥ समुतत्पुत्ततो योधास्तदुपास्तत्पराक्रमाः॥ ४३॥ याव

नः पतितास्तस्य शरीरादुक्तविन्दवः ॥ तावत्तः पुरुषा जातास्तदीर्यवलविक्रमाः
 ४४ ॥ ते वापि युपुधुस्तत्र पुरुषा रक्तसंभवाः ॥ समं मातृभिरित्युग्रशस्त्रपाता
 निभीषणं मः ॥ ४५ ॥ पुनश्च वज्रपातेन क्षतमस्य शिरो यदा ॥ ववाहरत्तं पुरुषा
 स्ततो जाताः सहस्रशः ॥ ४६ ॥ वैद्यवीसमरे वै नमश्चक्रे नाभिजघान हः ॥ गदया ताम ३८
 तां यामास ये दीतमसुरेश्वरम् ॥ ४७ ॥ वैद्यवीवक्रमिन्नस्य रुधिरश्रावसं
 भवेः ॥ सहस्रसोजगद्या प्रतप्तमालैर्महसुरैः ॥ ४८ ॥ शक्त्या जघान कौमा
 रिण एहीव तथा सिना ॥ माहेश्वरी त्रिशूले नरक्तवीजं गृह्य सुम् ॥ ४९ ॥ स

वापि गदया दित्यः सर्वा एवाह न त्यथक् ॥ मातृकौ समाविष्टो रक्तवीजो महा
 सुरः ॥ ५० ॥ तस्या हतस्य बहुधा शक्तिशूलादिभिर्भुवि ॥ पपात यो वै रक्तौघले
 नासञ्चुतसो सुराः ॥ ५१ ॥ तैश्चासुरैः सकलं भूतैः सुरैः सकलं जगत् ॥ व्याप्रमा
 सिन्ततो देवा भयमाजमु रत्तमम् ॥ ५२ ॥ तां विषणां सुरान् दृष्ट्वा चरितुं का प्रा
 ह सत्तरा ॥ उवाच काली चामुण्डे विसरं वदनं कुरु ॥ ५३ ॥ मञ्जुस्त्रपातसं
 भूतान् रक्तविन्दुमहासुरान् ॥ रक्तविन्दोः प्रतीच्छ्वत्वं वज्रेण निनवे गिता
 ॥ ५४ ॥ भक्षयंती वरणी तदुत्पन्ना मण्डसुरान् ॥ एवमेष भक्षयं देवः क्षीण

रक्तो गमिष्यति ॥ ५५ ॥ मध्यमा एण स्वया चोग्रा न चोत्पस्यति वा परे ॥ इ
 तु क्ता तान् देवी शूलेनाभिजघान तम् ॥ ५६ ॥ मुखेन काली जघ्रे हस्तैर्वी
 जस्य शोणितम् ॥ ततो सा वाजघ्नानाथ गदया तत्र वण्डिकाम् ॥ ५७ ॥ न वा
 स्याद्वेदनां चक्रे गदापातोऽपि कामपि ॥ तस्या हतस्य देहानुवदुमु
 श्रावशोणितम् ॥ ५८ ॥ पतस्ततस्तद्वक्त्रेण वामुण्डा संप्रतीकृती ॥ मुखे स ताम् ॥
 मुद्रता ये स्यारक्तपातान्महसुराः ॥ ५९ ॥ तां श्रुत्वा दायवामुण्डा पयोतस्य
 च शोणितम् ॥ देवी शूलेन वज्रेण वारो रसिभिर्भूषिभिः ॥ ६० ॥ जघान रक्तं

वीजं तं वामुण्डा पितशोणितम् ॥ स पपात महिषं चेशस्त्रं संयुक्तमाहतः ॥ ६१ ॥
 नीरक्तश्च महिषा तं रक्तवीजो महसुरः ॥ ततस्ते हर्षमतुलं मवापुस्त्रीदृशान्
 पः ॥ ६२ ॥ तेषामात्री गरुणो जातो न नर्तसिद्धोऽतः ॥ ६३ ॥ श्लोकांकाः ॥ ६४ ॥
 मंत्रांकाः ॥ ५०२ ॥ इति मार्कण्डेय पुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवी महात्मर
 क्तवीजवधः ॥ ८ ॥ ॥ राजोवाच ॥ १ ॥ विचित्रं विदमस्मात्तं भगवान्भवताम
 म ॥ देव्याश्चरितं महात्म्यं रक्तवीजवधा श्रीयम् ॥ २ ॥ भूयश्चेच्छाम्यहं श्रोतुं
 रक्तवीजे नीपातिते ॥ वकारकोपं यत्कर्म निभृमश्चातिकोपनः ॥ ३ ॥ ॥

श्रीविस्वाच ॥ ४ ॥ चकार कोपमनुलं रज्ज्वीजे निपातिने ॥ अंभासुरे नि अंभश्च
 हतेष्वनेषु वा हवे ॥ ५ ॥ हन्यमानं महासैन्यं विलोक्या मर्षमुद्वहन् ॥ अभ्यधा
 वन्नि अंभोथमुष्पयासुरसैन्या ॥ ६ ॥ तस्याग्रतः स्तथा पश्ये पार्श्वयोश्च महा
 सुराः ॥ सन्दर्शयुष्यः कुचा हतुं देवीमुपाययुः ॥ ७ ॥ आजगाम महावीर्यश्रं
 भोपि श्ववले दृतः ॥ निहतुं वरिडकां कोपात्कुत्वा पुङ्गुमातृभिः ॥ ८ ॥ ततो पु
 ष्पमतिवासी देव्याः अंभानि अंभयोः ॥ शरवर्षैर्मतिवोग्रं मेघयो रिव वर्षतो ॥ ९ ॥
 चिच्छेदास्तां हरोस्ताभ्यौ वरिडकास्वसरोत्करैः ॥ ताडयामासश्चाङ्गेषु शस्त्रैः

धैर्यदुरेख्यौ ॥ १० ॥ नि अंभो निसितं षड्गवर्मवाद्यप्यप्रभम् ॥ अताडयामूर्ध्नि
 सिंहं देव्यावाहनमुत्तमम् ॥ ११ ॥ ताडिते वाहने देवीशुरप्रेणा सिमुत्तमम् ॥ नि
 अंभस्यासुचिच्छेदवर्मवाप्यष्टचक्रकम् ॥ १२ ॥ छिन्ने वर्मणि खड्गे च शक्तिं
 चिच्छेपशोसुरः ॥ तामप्यस्य द्विधा चक्रे चक्रेणामिमुत्वा गताम् ॥ १३ ॥ कोपा
 ध्यातो नि अंभोथ शूलं जग्राह दानवाः ॥ आयातं मुष्टिपातेन देवीवच्चाप्यव
 र्णयन् ॥ १४ ॥ आविधाय गदां सोपि चिच्छेप वरिडकां प्रति ॥ सापि देव्या
 स्त्रिशूलेन मिन्नामस्मत्त्वमागता ॥ १५ ॥ ततः परश्च हतं तमायातं दैत्यपुंगवम् ॥

आहृत्य देवी वारुणौ घोरपातयत भूतले ॥१६॥ तस्मिन् निपतिते भूमौ निश्रुंभे
भीमवीर्यक्रमे ॥ धातयति वसंकुचः प्रपयो हनुमन्मि काम ॥१७॥ सरथस्थस
थात्पुञ्जैर्गृहीतपरमायुधैः ॥ भुजैरष्टभिरतुलैव्यापाशेषमखभौन्नमः ॥१८॥
तमायांतं समालोक्य देवी शंखमवादर्शयत् ॥ ज्याशब्दं चापि धनुषश्च कारति ताम ॥
वदुःसहम् ॥१९॥ पूरयामास ककुभौ निजघण्टास्वनेन व ॥ समस्तदैत्यसै
न्यानां तेजो बधविधायिना ॥२०॥ ततः सिंहो महानादेत्प्राजिते भमसामदे
॥ पूरयामास गगनी गान्धर्वोऽपदिशोदशः ॥२१॥ ततः काली समुत्पत्य गगनं क्षमा

मताडयत् ॥ कराभ्यां तन्नीनादेन प्राक्खनास्तेति रोहिताः ॥२२॥ अथा
दहासमशिवं शीवदूती चकार ह ॥ तैशब्देऽसुरास्त्रिभुः श्रुंभः कोपं परं ययुः
॥२३॥ दुरात्मसिद्धिष्टेति व्याजहारं विकायदा ॥ तदा जयेत्यभिहितं देवे
राकाशस्थितैः ॥२४॥ श्रुंभेनागत्य पाशक्तिमुक्ताज्वालातिभीषणाः ॥ आ
यांति वहीकूयभासानिरस्तामहोत्कया ॥२५॥ सिंहनादेन श्रुंभस्य व्या
प्तलोकत्रयांतरम् ॥ निर्घातनिश्चनो घोरौ जितवानं वनीपते ॥२६॥
श्रुंभमुक्ताञ्छुरान्देवी श्रुंभस्तत्प्रहिताञ्छुरान् ॥ विच्छेदस्वसरेरुग्रैः शत

दुर्गा
४२

शोथसहस्रशः॥३०॥ततसावलिङ्काकुङ्काश्लेनाभिजघानतम्॥सतदाभि
रुतोभूमौमूर्धितोनिपपातम्॥३१॥ततोनिभ्रंभःसंप्राप्यवेतनामात्र
कार्मुकः॥आजघानशरैर्देविकालीकेशरिणंतथा॥३२॥पुनश्चकृत्वा
वाहूनामयुतंधनुजेष्वरु॥वक्रायुद्धेनद्वितिजश्चादयामासवलिङ्काम्
॥३०॥ततोभगवतीकुङ्कादुर्गादुर्गातिनासिनि॥विच्छेदतानिवक्राणि
स्वशरैःसायकांश्चतान्॥३१॥ततोनिभ्रंभोवेगेनगदामादायवलिङ्का
॥अभ्यधावतर्वैहंतुदैत्यसेनासमावृतः॥३२॥तस्यापततयेवासुगदा

तम
४२

विच्छेदवलिङ्का॥खड्गेनसितधारेणसचश्लं समावृते॥३३॥श्लहसेसमाया
तंनिभ्रंभममरार्दनं॥हृदिविद्याधश्लेनवेगाविच्छेदवलिङ्का॥३४॥भिन्नस्पत
स्यश्लेनहृदयान्निःशृतोपरः॥महावलेमहावीर्येतिष्ठेतिपुरुषोवदन
३५॥तस्यनिष्कामतोदेवीप्रहस्यस्वनवत्ततः॥शिरश्चिच्छेदघट्टेनततोसाव
पतदुवि॥३६॥ततःसिंहश्रवोदोग्रदंष्ट्राशुणशिरोधरान्॥असुरास्तस्तथा
कालीशिवदूतीतथापरान्॥३७॥कौमारीशक्तिनिर्मिन्नाःकेविनेशुर्महा
सुराः॥ब्रह्माणीमंत्रपूतेनतोयेनान्येनिराकृताः॥३८॥मांहेस्वरीत्रिशूलेण

मित्रापेतुस्तथापरे॥ वाराहीतुंडघातेन केचि चूर्णीकृता भूवि॥ ३६॥ खंडखंडं च
 चक्रेण वैष्णवा दानवाकृता॥ वज्रेण वैडीह क्षात्र विमुक्तेन तथापरे॥ ४०॥ केचि
 दिने सुरसुरा केचि नष्टा महाहवात्॥ भक्षिताश्चापरे कालीशिवदूती मगाधि
 ५ गी० पै॥ ४१॥ श्लोकांकाः ४४ मंत्रांकाः ५४३ इति मार्कण्डेय पुराणे सावर्णि के म
 ४३ न्वत्तरे देवी महात्मे निशुंभवधः॥ ६॥ ॥ अधिरुवाच॥ १॥ निशुंभं निहतं
 दृष्ट्वा भ्रातरं प्राण संमितम्॥ हन्यमानं वलं चैव शुंभः क्रुद्धो ब्रवीद्वचः॥ २॥
 वलावलेया दृष्टे त्वं मा दुर्गे गर्वमावह॥ अन्यथा सांवलमा सत्यमुद्यसेषा

राम
 ४३

तिमानीनी॥ ३॥ देवुवाच॥ ४॥ एकैवाहं जगत्पत्र द्वितीया काममापरा॥ पश्ये
 ता दुष्टमप्येव विशंत्यो मद्विभूतयः॥ ५॥ ततः समस्ता देव्यो ब्रह्माणी प्रमुखा
 लयं॥ तस्या देव्यास्तनौ जगुर्देवा सीतदामिका॥ ६॥ देवुवाच॥ ७॥ अ
 हं विभूता बहुभिर्हृष्टैः पदा स्थिता॥ तत्सं हृतं मयैकैव निष्काम्या जौ
 स्थिरो भव॥ ८॥ अधिरुवाच॥ ९॥ ततः प्रवृत्ते पुं देवा शुंभस्य वो भयोः
 ॥ पश्यतां सर्व देवानां मसु राणां वदारुणं॥ १०॥ शरवर्षैः शितैश्च त्रैस्तथा
 त्रैश्चैव दारुणैः॥ तयो र्युद्धं स भूद्वयः सर्वलोक भयं करं॥ ११॥ दिव्यान्मज्जाणि

ॐ
४४

शतशो मुमुचेयान्यथां विक्र ॥ वभञ्जतानि दैत्येन्दुस्तस्य तीघातकर्तृभिः ॥ १२॥
मुक्ता निन्तेन वास्त्राणि दिवा निपट्टमेष्वरि ॥ वभञ्जलीतये वोग्रं हुंकारे चार
णादिभिः ॥ १३॥ ततः शरशतैर्देवी माच्छादयत शोभुरः ॥ सापितत्कुपितो दे
वी धनुश्चिच्छेद्वेषुभिः ॥ १४॥ छिन्ने धनुषि दैत्येन्दुस्तस्या शक्तिमथा ददे सम०
॥ चिच्छेद देवी चक्रेण तामप्यस्य कोरस्थिता ॥ १५॥ ततः खड्गमुपादाय शत ४४
चतुर्विधं भातुमत् ॥ अभ्यधावत दा देवी दैत्यानां मक्षिपेस्वरः ॥ १६॥ तस्यापत
त एवा सुखं चिच्छेद्वणिक्का ॥ धनुर्मूकैः शितैः वीणैश्चर्मवार्ककरा म

लंग ॥ १७॥ हताश्वः शतशो दैत्यस्त्रिन्धनवन्वा विस्तारयिः ॥ जग्राह मुद्गरं घोरं मं वि
कानि धनोद्यतः ॥ १८॥ चिच्छेद पततस्तस्य मुद्गरं निशितैः शरैः ॥ तथापि
शोभ्यधावन्तां मुष्टिमुद्यम्य वेगवान् ॥ १९॥ समुष्टिपातया मास हृदये दैत्य
पुंगवः ॥ देव्यास्तवापि सा देवी तलेनोरस्य तादयत् ॥ २०॥ तलप्रहारमिह
तो निपपात महीतले ॥ स दैत्यराजः सहसा पुनरेव तथोत्थितः ॥ २१॥ उत्पत्य
वप्रगृह्योच्चैर्देवी गगनमास्थितः ॥ तत्रापि शानिगधारः पुपुधे तेन चण्डिका
॥ २२॥ निपुणं हित दा दैत्यचण्डिका वपरस्य रम् ॥ चक्रतुः प्रथमं सिद्धमुनि

विस्मयकारकम् ॥ २३ ॥ ततो निपुणं सुविं कृत्वा तेनां विकासह ॥ उत्पाद्युमा
 मया मास विषे पधारणी तले ॥ २४ ॥ सक्षिप्रो धरणी प्राप्सु मुष्टि मुद्यम्यं व
 गतः ॥ अभ्यधावत दुष्टात्मा चण्डिका निधने च्छया ॥ २५ ॥ तमायां तंतती दे
 वी सर्वदैत्यजनेश्वरं ॥ जगत्यां पातया मासमिवाशूलेन वक्षसि ॥ २६ ॥ सग
 ता सुपः पातोर्वी देवी शूलाग्रवीक्षतः ॥ चालयं सकलां पृथ्वी सा द्वीपां स पर्व
 तां ॥ २७ ॥ ततः प्रसन्नमखिलं हते तस्मिन् दुष्टमनि ॥ जगत्त्वथ्यमती वाप नि
 र्मलं चाभवन्नभः ॥ २८ ॥ उत्पौमेघाः सोल्काये प्रागा संलंशं संययुः ॥ सति तो

दुर्गा
 ४५

राम
 ४५

मार्गवा हि न्यस्तथा संस्तत्र पातिते ॥ २९ ॥ ततो देवगणाः सर्वे हर्षनिभरमानसाः ॥
 वभ्रुवुर्निहेते तस्मिन् गन्धर्वी लखितं जगत् ॥ ३० ॥ आवादयंस्तथैवान्येन ननु श्चा
 सरो गणाः ॥ ववुः पुण्यास्तथा वाताः उपमो भूदिवारः ॥ ३१ ॥ जज्वलुश्चाग्न
 यः शांताः शांतदिग्जनितस्वनाः ॥ ३२ ॥ इति मार्कण्डेय पुराणे सार्वर्षिके म
 चत्रे देवी महात्म्ये अंभवधः ॥ १० ॥ अधिहृत्वा वाक् ॥ ११ ॥ देव्या हते तत्र महासुदे
 वसेन्द्रासुरा वह्नियुरेगमास्तां ॥ कात्यायनी तुष्टुवुरिष्टा भादिका शिव
 कास्तु विकाशिता सा ॥ २१ ॥ देवी प्रपन्नार्तिहरे प्रसीद प्रसीद मातर्जगतो वि

लस्य ॥ प्रसीद विश्वे स्वरिपहि विश्वं तमी स्वरी देवी चराचरस्य ॥ ३॥ आचारभूतज
 गतस्तमे कामहि स्वहृत्पेरा यतः स्थितासि ॥ अपां स्वरूपस्थितया त्वये तदाप्याप
 ते कृत्स्नमलंघ्य वीर्ये ॥ ४॥ त्वं वै ह्यवी शक्तिरनन्तवीर्या विश्वस्य बीजं परमासि
 माया ॥ संमोहितं देवि समस्तमेतत्वं वै प्रपन्ना भुवि मुक्तिहेतुः ॥ ५॥ विद्याः स
 मस्तास्तु वंदे विभेदाः स्त्रियः समस्ताः सकला जगत्सु ॥ त्वयै कया पूरितं मं वयै
 तत्काले रक्तुतिस्तव्य परपरेति ॥ ६॥ सर्वभूतापदा देवी स्वर्गमुक्तिप्रदायि
 नी ॥ त्वं रक्तास्तु तये का वा भवतु परमोक्तयः ॥ ७॥ सर्वस्य बुद्धिरूपे राज

राम०
 ४६

न स्पृहसि स्थिते ॥ स्वर्गापवर्गदे देवी नारायणी नमो रक्तुते ॥ ८॥ कलाकाशादि
 रूपेण परिणामप्रसूयिनी ॥ विश्वस्यो परतौ शक्ते नारायणि नमो रक्तुते ॥ ९॥
 सर्वमंगलमांगले शिवे सर्वार्थसाधिके ॥ शरण्ये अवी के गौरी नारायणि न
 मो रक्तुते ॥ १०॥ सृष्टिस्थिति विनाशानां शक्तिभूते सनातनि ॥ गुणश्रये गुणम
 ये नारायणि नमो रक्तुते ॥ ११॥ शरणागतदीनार्तपरित्राण परायणो सर्व
 त्पार्तिहरे देवि नारायणि नमो रक्तुते ॥ १२॥ हंसयुक्तविमानस्थे वत्साली रूप
 धारिणि ॥ कोशं भक्षारिके देवी नारायणि नमो रक्तुते ॥ १३॥ त्रिशूलवद्ग्राहि

ॐ नमो
ॐ

धरे महावृषभवाहिनि ॥ मोहस्वरी स्वरूपेण नारायणि नमो स्मृते ॥ १४ ॥ मय
रकुबुद्वते महाशक्ति धरे नद्ये ॥ कौमारी रूप संस्थाने नारायणि नमो स्मृ
ते ॥ १५ ॥ शंखचक्रगदाशाङ्क गलित परमायुधे ॥ प्रसीद वैष्णवी रूपे
नारायणि नमो स्मृते ॥ १६ ॥ गलितोग्रमहावक्रे दंष्ट्रोद्यत वसुंधरे ॥ व
राहरूपिणि शिवे नारायणि नमो स्मृते ॥ १७ ॥ न सिंह रूपेणो ग्रेण हंतुं
दैत्या नूनोद्यमे ॥ त्रैलोक्यत्राण सहिते नारायणि नमो स्मृते ॥ १८ ॥
किरीटिनि महावजे सहस्रनयनो ज्वले ॥ वज्रप्राण हरे वैदिनाय नारायणि

राम०
४

नमो स्मृते ॥ १९ ॥ शिवदूती स्वरूपेण हत दैत्य महाबले ॥ घोररूपे महा रावे नाराय
णि नमो स्मृते ॥ २० ॥ दंष्ट्राकणलवदने शिखे माला विभूषणे ॥ वामुंडा मुंडम
थने नारायणि नमो स्मृते ॥ २१ ॥ लक्ष्मीलजे महाविद्ये अर्द्धपुष्टि स्वर्धे क्रवे
महाएत्रि महाविद्ये नारायणि नमो स्मृते ॥ २२ ॥ मेधे सरस्वती वरे भूति वाव वि
तामसि ॥ त्रिपुत प्रसीदेशे नारायणि नमो स्मृते ॥ २३ ॥ सर्वस्वरूपे सर्वशेष
वशक्तिसमन्विते ॥ भयेभ्यः प्राहि नो देवि नारायणि नमो स्मृते ॥ २४ ॥ एत
ते वदनं सौम्यं लोचनं त्रयभूषितं ॥ पातु नः सर्वभूतेभ्यः कात्यायिनि न

मोस्तुते ॥ २५ ॥ ज्वालाकारलमत्पुग्रमशेषासुरसूदनं ॥ त्रिशूलं पातु नो भीतेर्म
 दुर्गा ४८ ५८ ॥ कालिनमोस्तुते ॥ २६ ॥ हिनस्ति दैत्यतेजोसिखनेनापूर्य्य पाजगत ॥ सा
 घं पातु नो देवि पापेभ्यो न सुतानि च ॥ २७ ॥ असुरास्तु गवसा पंकवेष्टि
 तस्ते करो ज्वलः ॥ शुभाय खड्गो भवतु वरिष्ठकेतुं न तावयं ॥ २८ ॥ ते गानशे
 षानपहंसितुस्तुष्टास्तु कामान्सकलानभीष्टान् ॥ त्वामासुतानां न वि
 पन्नराणां त्वामाश्रीता ह्यश्रयतां प्रयाति ॥ २९ ॥ एतत्कृतं यत्कदनं त्वया द
 धर्मद्विषां देवि महसुराणां ॥ रूपैरर्णैर्कैर्वहुधा त्वमूर्तिं कृतं विवेकतत्प्रकरो

राम ०
 ४८

निकान्पा ॥ ३० ॥ विद्यापुत्रास्त्रेषु विवेकदीपेष्वद्येषु वाक्येषु च का त्वदन्या ॥ म
 मत्वगतेति महो धकोरे विभ्रामयत्येतदतीव विश्वं ॥ ३१ ॥ रक्षांसि यत्रोग्रविषासु
 नागा यत्रार्योदसु वलानियत्रा दावानलो यत्र तथा विमध्येत तत्र स्थिता त्वं परि
 पासि विश्वं ॥ ३२ ॥ विश्वे स्त्री त्वं परिपासि विश्वं विश्वामिका धारयसीति विश्वं ॥
 विश्वेश वन्द्या भवती भवन्ति विश्वाश्रया ये त्व ई भक्तिनम्राः ॥ ३३ ॥ देवि पुसीदप
 रिपालय नोरिभीतेर्नित्यं यथा सुरवधा दधुनैव सद्यः ॥ पापानि सर्वजगतां
 प्रशमन्नया स उन्पात पाकजनितांश्च महोपसर्गान् ॥ ३४ ॥ प्रणतानां प्र

दुर्गा.
४८

सीदत्वं देवि विश्वातिहारिणि ॥ त्रैलोक्यवासिनामिदं लोकानां वरदा भव
॥ ३५ ॥ देवुवाच ॥ ३६ ॥ वरदाहं सुरगणवरं यन्मनसे बद्धं ॥ तं दत्तुं ध्वं प्रयच्छ
मिजगतामुपकारकं ॥ ३७ ॥ देवा उवाच ॥ ३८ ॥ सर्वा वाधाप्रशमनं त्रैलोक्ये स्याति
लेखिनि ॥ एवमेव त्वया कार्यं मत्समं द्वैरिविनाशनम् ॥ ३९ ॥ देवुवाच ॥ ४० ॥
वैवस्वते तरे प्राप्ते अष्टाविंशति मे पुत्रे ॥ अंभोति अंभश्चैवान्या बुत्पत्स्येते
महासुरे ॥ ४१ ॥ नन्दगोपगृहे जाता जशोदा गर्भसंभवा ॥ ततस्तौ नाशयिष्या
मि विन्ध्यावत निवासिनी ॥ ४२ ॥ पुनरप्यतिरौद्रेण रूपेण पृथिवीतले ॥

ताम०
४८

अवतीर्षन्निष्पामिवैप्रवित्रांस्तद्वान् ॥ ४३ ॥ भक्षयन्प्राश्नानुग्रान्वै
प्रवित्रां महासुरान् ॥ ४४ ॥ रक्तादन्नाभविष्यन्ति दक्षिमीकुसुमोपमाः ॥ ४५ ॥ ततो मा
न्देवताः स्वर्गे मर्त्यलोके च मानवाः ॥ तत्त्वं तौ व्याहरिष्यन्ति सततं रक्तदत्तिकां ॥
४६ ॥ भूयश्च सतवार्षिक्यामनाष्टशमनं भक्षि ॥ मुनिभिः संसृता भूमौ
संभविष्याम्ययोनिजाः ॥ ४७ ॥ ततः शतेन नेत्राणां निरिक्षिष्यामि यन्मुनी
न् ॥ कीर्तयिष्यन्ति मनुजाः शताक्षीमिति मानृतः ॥ ४८ ॥ ततो ह्यसत्तिलं लोका
मान्मादेहसमुद्भवैः ॥ भरिष्यामि सुराः शकैराष्ट्रे प्राणाधारकैः ॥ ४९ ॥ शकं

उर्गा
५०

भरिति विख्यातितदायास्याम्यहंभूवि ॥ तत्रैव च वधिष्यामि दुर्गमाखं महासुरं ॥ ५६ ॥
उर्गादेविति विष्यातस्तन्मेनामभविष्यति ॥ पुनश्चाहं यदाभीमं रूपं कृत्वा हिमां
चले ॥ ५७ ॥ रक्षांसि क्षययिष्यामि मुनिनां प्राणकारणात् ॥ तदामां मुनयः सर्वे
स्तोष्यन्त्यानं प्रमुक्तयः ॥ ५८ ॥ भीमादेवीति विख्यातं तन्मेनामभविष्यति ॥ यदा रक्षा
ष्यल्लोको महाबाधां करिष्यति ॥ ५९ ॥ तदा हं भ्रामरं रूपं कृत्वा संख्येयं पश्यं
॥ त्रैलोक्यस्य हितार्थाय वधिष्यामि महासुरं ॥ ६० ॥ भ्रामरिति वमं लोकास्तदा
स्तोष्यन्ति सर्वतः ॥ इत्थं यदा यदा बाधा दानवोत्था भविष्यति ॥ ६१ ॥ तदा तदा

राम
५०

वतीर्या हं करिष्याम्यसिंक्षयं ॥ ५५ ॥ श्लोकांका ॥ ५२४ ॥ मंत्रांकाः ॥ ६३० ॥ ॥ इति मार्क
ण्डेयपुराणे सवर्तिके मन्वन्तरे देवीमहात्मने नारायणी स्तुतिः ॥ ११ ॥ देवुवाव
॥ १ ॥ एभिस्तैश्च मां नित्यं स्तोष्यते यः समाहितः ॥ तस्याहं सकलां बाधां समयिष्या
म्यसंशयः ॥ २ ॥ मधुकैटभनाशं वमहिषा सुरघातनं ॥ कीर्तयिष्यन्ति ये तद्ब्रह्मं
भानि भुंभयोः ॥ ३ ॥ अष्टम्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां वैकवेतना ॥ श्रोष्यन्ति वै वये भक्ता
मम महात्म्यमुत्तमं ॥ ४ ॥ न तेषां दुष्कृतं किंचिदुष्कृतोत्थानवापदः ॥ भविष्यन्ति न
दारिद्र्यं न चैवैव विवियोजनम् ॥ ५ ॥ शत्रुतो न भयं न तस्य दस्युतो वान एजतः ॥ न

उर्गो
५९

शास्त्रान्ततो यो घातकदाचित्संभविष्यति ॥६॥ तस्यान्ममैतन्महात्म्यं पठितं व्यस-
माहितैः ॥ श्रोतव्यं च सदा भक्त्या परं स्वल्पयनं महत् ॥ ७ ॥ उपसर्गानशेषां स्तु-
तुमारिसमुद्रवान् ॥ तथा त्रिविधमुत्पातं महात्मं समये नमः ॥ ८ ॥ यत्रैतत्पथ-
ते सम्प्राप्त्यमायतने नमः ॥ सदानतदिमोक्षमि सा निधनं तत्र मे स्थितं ॥ ९ ॥ व-
लिप्रदाने पूजायामग्निकार्ये न होतसे ॥ सर्वममैतच्चरितमुवाच आर्यमे-
व च ॥ १० ॥ जानतां जानता वापि बलिपूजां तथा कृतं ॥ प्राप्तीक्षिष्याम्यहं प्री-
त्या बहिर्होमं तथा कृतम् ॥ ११ ॥ शरत्काले महापूजा क्रियेते याचवर्षादि

राम०
५९

तस्यां ममैतन्महात्म्यं श्रुत्वा भक्तिसमन्वितः ॥ १२ ॥ सर्वावाधा विमिर्मुक्तो धन-
धान्यसुतान्वितः ॥ मनुष्यो मत्प्रसादेन भविष्यति न संशयः ॥ १३ ॥ श्रुत्वा ममैत-
न्महात्म्यं तथा चोत्तमैः शुभाः ॥ पराक्रमं च पुंसेषु जायते निर्भयः पुमान् ॥ १४ ॥
रिपवः संक्षयं यांति कल्याणं चोपपद्यते ॥ नन्दते च कुलं पुंसां महात्म्यं मम स्मरण-
तं ॥ १५ ॥ शान्तिं कर्मणि सर्वत्र तथा दुःखप्रदर्शने ॥ ग्रहपीडा सुवोग्रा सुमहा-
त्म्यं स्मरन् यान्मम ॥ १६ ॥ उपसर्गः समं यांति ग्रहपीडाश्च दाहुराणां ॥ दुःखं प्र-
चरन्भिर्दुष्टं सुखं प्रमुपजायते ॥ १७ ॥ बालग्रहाभिभूतानां बालानां शान्तिं कार-

पुगा
५२

कं॥ संघातमेदेवनृणां मैत्रीकरणमुत्तमं॥१८॥ दुर्ज्ञानामशेषाणां बलहानिकरं
परं॥ रक्षोभूतपिशाचानां पठनादेवनाशनम्॥१९॥ सर्वममैतन्महात्म्यं मम
निधिकारकम्॥ पशुपुष्पार्घ्यधूपैश्च गन्धदीपैस्तथोत्तमैः॥२०॥ विप्राणां भो
जने होमैः प्रोक्षणीयैरहर्निशं॥ अन्यैश्च विविधैर्भोगैः प्रदानैर्वत्सराणां॥२१॥
प्रीतिर्मे क्रियते सा स्मिन्महत्सु चरिते श्रुते॥ श्रुतं ह्यतिपापानि तथा रोषं प्रय
च्छति॥२२॥ रक्षां करोति भूतेभ्यो जन्तूनां कीर्तनं मम॥ पुण्ड्रचरितं यन्मे दुष्ट
दैत्यनिवहणं॥२३॥ तस्मिन् श्रुते वैरिहृते भयं पुंशो न जायते॥ पुष्पाभिस्तृप्तयो

राम०
५२

याश्च याश्च ब्रह्मर्षिभिः कृताः॥२४॥ ब्रह्मणा च कृतास्तास्तु प्रयच्छन्ति शुभां मतिं॥
अरण्ये प्रातरे वापि दावाग्निपरिषादितः॥२५॥ दस्युभिर्वीरतः शून्ये गृहीतो वापि
शत्रुभिः॥ सिंहव्याघ्रानुजातो वा वने वा वनहस्तिभिः॥२६॥ राज्ञा कुड्मेन जप्तो वा व
धो वधगतोपि वा॥ आघूर्णितो वा वातेन स्थितः पोते महाएव दे॥२७॥ पतत्सु चापि
शस्त्रेषु संग्रामे भूरादारुरे॥ सर्वा बाधा सुघोरे सुवेदनाभ्यर्दितोपि वा॥२८॥
स्मरं ममैतच्चरितं नरो मुद्योतसंकटात्॥ मम प्रभावात्सिंहाद्या दस्यवो वैरिणस्त
था॥२९॥ दूरं देवपलायंते स्मरत्तश्चरितं मम॥३०॥ ऋषिर्हवाच॥३१॥ इत्युक्त्वा साभ

गवती चंडिका चंड विक्रमा ॥३२॥ पश्यता मे वदेवानां तत्रैवांतरधीयते ॥ तेपि देवा नि
 रातं काः स्वाधिकारान्यथापुनः ॥३३॥ पञ्चभागभुजः सर्वे चक्रविनिहता एव ॥ देव्या
 (५३) श्वदेव्या निरुतं श्रुंभे देवरियो युधि ॥३४॥ जगद्विधं सिनितमिमं महो ग्रेतुल विक्रम ॥
 मे ॥ निश्रुंभे च महावीर्ये शेषाः पाता ॥ हमाययुः ॥३५॥ एवं भगवती देवी सानि
 त्यापि पुनपुनः ॥ संभूय कुरुते भूय जगतः परिपालनं ॥३६॥ तयैतन्मो ह्यते विश्वं
 सैव विश्वं प्रसूयते ॥ सायाचिता च विज्ञानं तुष्टा र्द्धं प्रयच्छति ॥३७॥ व्याप्रे
 तयैतत्सकलं ब्रह्मांडं मनुजेश्वर ॥ महात्मा महाकाले महाभारिखरूपया ॥३८॥

सैव काले नृणां सैवलक्ष्मीर्दृष्टिर्मव्यजा ॥ स्थितिं करोति भूतानां सैव काले सनातनी
 ॥३९॥ स्मृता सं पूजिता पुष्पैर्धूपगन्धादिभिस्तथा ॥ ददाति वित्तं पुत्राश्च मतिं धर्मं त
 थाश्रमां ॥४०॥ भवकाले नृणां सैवलक्ष्मीर्दृष्टिप्रदा ग्रेह ॥ सैवाभावे तथालक्ष्मी
 विनाराणोपजायेते ॥४१॥ श्लोकांका ॥ ५६२ ॥ मंत्रांका ॥ ६२१ ॥ इति माकण्डेयपु
 राणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमहात्म्ये श्रुंभे च महावीर्ये शेषाः पाता ॥ हमाययुः ॥३५॥ एवं भगवती देवी सानि
 त्यापि पुनपुनः ॥ संभूय कुरुते भूय जगतः परिपालनं ॥३६॥ तयैतन्मो ह्यते विश्वं
 सैव विश्वं प्रसूयते ॥ सायाचिता च विज्ञानं तुष्टा र्द्धं प्रयच्छति ॥३७॥ व्याप्रे
 तयैतत्सकलं ब्रह्मांडं मनुजेश्वर ॥ महात्मा महाकाले महाभारिखरूपया ॥३८॥

वैश्यश्चतुर्थैवान्ये विवेकिनः॥३॥ मोक्षं ते मोहिताश्चैव मोहमेष्यन्ति वापरे॥ त
 मुपैहि महाराज शरणं परमे स्वरी॥४॥ आराधितासैव नृणां भोगस्वर्गपवर्ग
 दा॥५॥ मार्कण्डेय उवाच॥६॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा सुरथः स नराधिपः॥७॥ प्र
 णिपत्य महाभागं तमधि संसितव्रतम्॥ निर्विणोति मम त्वेन राज्यापहरणेन
 च॥८॥ जगाम सद्यस्तपसे स च वैश्यो महा मुने॥ स नृशर्तार्थमम्बाया नदी पुलि
 न संस्थितः॥९॥ स च वैश्यस्तपसे पेदे वी सृक्तं परं जपन्॥ तौ तस्मिन्पुलिने देवाः
 कृत्वा मूर्तिमहीमयीम्॥१०॥ अहिंसां च कुरु स्तास्या पुष्पधूपाग्निर्तप्यते॥

दुर्गा
 ५४

राम०
 ५४

निराहारीयताहारी तन्मनस्को समाहितो॥११॥ ददतु सौख्यं त्विच्छेव निजगात्रा स
 गक्षितम्॥१२॥ एवं स माणध्वपतो त्रिभिर्वैश्यतात्मनो॥१३॥ पतितुष्टा जगद्धात्री
 प्रत्यसंप्राह वरिष्ठकाम्॥१४॥ देव उवाच॥१५॥ यत्प्रार्थ्यते त्वया भूपत्यया च कु
 लनन्दनः॥१६॥ मत्तस्तप्राप्यतां सर्वपरितुष्टा ददामि तत्॥१७॥ मार्कण्डेय उ
 वाच॥१८॥ ततो ब्रुवन् पुराज्यं मविभ्रं शपन्य जन्मनी॥१९॥ अत्रैव च निजं राज्यं
 हतं शत्रुवलं वलात्॥ सोऽपि वैश्यस्ततो ज्ञानं ववे निर्विणमानसः॥२०॥ ममेत्य
 हमिति प्राज्ञे सं गविच्युति कारकम्॥२१॥ देव उवाच॥२२॥ स्वल्पैरहोभिर्नृप

तेस्वरान्यं प्राप्स्यते भवान् ॥ २२ ॥ हत्वारि पुनस्तु बलितं तव तत्र भविष्यति ॥ मृत
 श्च भूय सम्प्राप्य जन्म देवा दिवस्वतः ॥ २३ ॥ सावर्णिको मनुर्नाम भवान् भूवि
 भविष्यति ॥ वैश्यवर्यत्वया यश्च वरो मनुः सो भविष्यति ॥ २४ ॥ तं प्रयच्छामि
 संसिद्ध्येतव ज्ञानं भविष्यति ॥ २५ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ २६ ॥ इति दत्वा तयोर्द
 वीयथा भिलखितं वारम् ॥ २७ ॥ वभूवां नृहिता सद्यो भक्त्या ताभ्यामभिषुता ॥
 एवं देव्या वरं लब्ध्वा सुरथः क्षत्रियर्षभः ॥ २८ ॥ सूर्या जन्म समासाद्य सावर्णि
 भविता मनुः ॥ सावर्णि भविता मनुः ॥ २९ ॥ लोकाः ५८० मंत्राक ७०० ॥

इति मार्कण्डेय पुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमहात्म्ये सुरथ वैश्ययो
 र्वरपदानं नाम देवीमहात्म्यं समाप्तं ॥ ३० ॥ शुभम् ॥ श्रीशां ५९ आश्वि
 न मासे शुक्लपक्षे शुद्धम्यां तिथौ नक्षत्रे पुष्ये वासरे १० यो ज्येष्ठे तद्दिनं श्रीपुष्य
 तिक्षत्रे वा गमतिं विष्णुमतिं मध्यमके लोतुलितं देवीशरणं मम लक्ष्मी
 नारायणसर्मणोऽपि मम दोषोद्दीयेत ॥ ॥ यदक्षरं पदं प्र
 मात्राहीनं नुपदं वेत्त तत्सर्वं भक्त्या देवी प्रसीद परमेस्वरी ॥ १ ॥ ॥ ॥

यो पुस्तक राजवीरको हो यो पाठ
गरी राजवीरलाई मले जुन्या छ ॥१॥

आशा मन्त्रवर्धनी

1.255

ASHA ARCHIVES